

ΤΡΙΤΟΤΡΑΦΗΜΑ

ΚΥΡΙΑΚΗ, 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 2026

Μια αναθεώρηση των προσδοκιών

ΜΑΡΙΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, Γ3.1

Στην ηλικία των 18 ετών, η έννοια της «επιτυχίας» μοιάζει συχνά να συμπυκνώνεται σε έναν και μόνο στόχο: την επιτυχία στις εξετάσεις πρόσβασης στα πανεπιστήμια. Για εμάς τους νέους, οι τελικές εξετάσεις παρουσιάζονται ως το καθοριστικό σημείο που θα κρίνει το μέλλον μας, την αξία μας και τις δυνατότητές μας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η μη επιτυχία στις εξετάσεις βιώνεται ως προσωπική αποτυχία, στιγματίζοντάς μας συχνά ψυχολογικά και διαμορφώνοντας μια στρεβλή αντίληψη για το τι σημαίνει πραγματικά να «πετυχαίνεις» στη ζωή. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι αναπόφευκτο: τι σημαίνει πραγματική επιτυχία στα 18 και πόσο δίκαιο είναι να ταυτιζόμαστε με έναν βαθμό ή ένα μηχανογραφικό;

Η κοινωνία, το εκπαιδευτικό σύστημα και συχνά η οικογένεια συμβάλλουν στη δημιουργία αυτής της μονοδιάστατης αντίληψης. Από πολύ νωρίς, εμείς οι μαθητές μαθαίνουμε ότι οι εξετάσεις είναι το «εισιτήριο» για ένα επιτυχημένο μέλλον. Το σχολείο μετατρέπεται σταδιακά σε μηχανισμό προετοιμασίας εξετάσεων, ενώ η μάθηση περιορίζεται στην αποστήθιση και την επίδοση. Σε αυτό το περιβάλλον, η αξία του μαθητή μετριέται με αριθμούς, κατατάξεις και βάσεις εισαγωγής. Δεν είναι, λοιπόν, παράλογο που στα 18 η επιτυχία ταυτίζεται με την εισαγωγή σε μια «καλή» σχολή.

Ωστόσο, αυτή η εξίσωση είναι βαθιά προβληματική. Οι εξετάσεις αποτελούν ένα στιγμιότυπο, μια περιορισμένη αξιολόγηση γνώσεων υπό συγκεκριμένες συνθήκες πίεσης. Δεν μπορούν να αποτυπώσουν το σύνολο των ικανοτήτων, των ταλέντων και της προσωπικότητας ενός νέου ανθρώπου.

Τι σημαίνει επιτυχία στα 18;

Η αποτυχία σε μια εξεταστική διαδικασία δεν ισοδυναμεί με αποτυχία στη ζωή, ούτε ακυρώνει τη δυνατότητα μελλοντικής επιτυχίας. Παρ' όλα αυτά, πολλοί από εμάς εσωτερικούμε την απογοήτευση, θεωρώντας ότι «δεν αξίζουμε» ή ότι «αποτύχαμε», με σοβαρές συνέπειες για την αυτοεκτίμηση και την ψυχική μας υγεία. Η ηλικία των 18 ετών είναι, στην πραγματικότητα, μια περίοδος μετάβασης και διαμόρφωσης. Ο άνθρωπος βρίσκεται ακόμη στην αρχή της πορείας του, αναζητώντας την ταυτότητά του.

Το να απαιτείται από έναν έφηβο να έχει ήδη «πετύχει», σύμφωνα με στενά κοινωνικά κριτήρια, είναι άδικο και μη ρεαλιστικό. Η ζωή δεν είναι ευθύγραμμη και οι διαδρομές προς την ολοκλήρωση είναι πολλαπλές. Η εμμονή, ωστόσο, με τις εξετάσεις αγνοεί αυτή την πολυπλοκότητα και περιορίζει τις δυνατότητές μας να εξερευνήσουμε εναλλακτικούς δρόμους. Επιπλέον, η σύνδεση της επιτυχίας αποκλειστικά με το πανεπιστήμιο υποτιμά άλλες μορφές γνώσης και εξέλιξης.

Η επαγγελματική εκπαίδευση, η τέχνη, ο αθλητισμός, η επιχειρηματικότητα ή η προσωπική ανάπτυξη συχνά αντιμετωπίζονται ως «δεύτερες επιλογές». Έτσι, εγκλωβιζόμαστε σε μια ιεράρχηση που δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές μας κλίσεις. Πολλοί από εμάς εισάγονται σε σχολές που δεν τους εκφράζουν, απλώς και μόνο για να νιώσουν ότι «πέτυχαν». Αποτέλεσμα; Απογοήτευση ή και εγκατάλειψη σπουδών.

⇒ ΣΕΛ.2

ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

ΧΩΡΙΣ ΦΙΛΤΡΑ

ΚΥΠΡΟΣ

ΔΙΕΘΝΗ

ΕΓΩ... προσεχώς!

Ανήκω σε μια γενιά που έμαθε να ονειρεύεται, αλλά μεγάλωσε σε έναν κόσμο που κάνει τα πάντα για να της στερήσει αυτά τα όνειρα.

⇒ ΣΕΛ.5

Ζωή online vs ζωή offline

Η σύγκρουση ανάμεσα στη ζωή online και στη ζωή offline αποκαλύπτει τη σταδιακή υποδούλωση του σύγχρονου ανθρώπου στην οθόνη και την επείγουσα ανάγκη επανασύνδεσης με την πραγματική ζωή.

⇒ ΣΕΛ.6

Η Κύπρος προεδρεύει...

...ως νέα της Κύπρου και αυριανή πολίτης της Ευρώπης και του κόσμου, δεν μπορώ παρά να αναρωτηθώ: πρόκειται πράγματι για μια ουσιαστική ευκαιρία ή για έναν ακόμη θεσμικό τίτλο;

⇒ ΣΕΛ.10

Τύμπανα πολέμου!

Από τότε που ο άνθρωπος έμαθε να χαράζει σύνορα, να ονομάζει τη γη «δική του» και να μετρά την ισχύ του με στρατούς και λάβαρα, ο πόλεμος έγινε ο μόνιμος συνοδοιπόρος της ιστορίας.

⇒ ΣΕΛ.16

Τριτογράφημα

ΜΑΡΙΑΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ

Το όνομα της εφημερίδας μας δεν είναι τυχαίο. Προκύπτει από την ανάγκη να τιμήσουμε το Τρίτο Λύκειο Λεμεσού, το Λύκειό μας, το Λύκειο Αγίου Ιωάννη. Το «τρίτο» δεν δηλώνει μόνο αριθμό. Δηλώνει ταυτότητα. Μνήμη. Συνέχεια. Μια σχολική κοινότητα που γράφει τη δική της ιστορία.

Το Τριτογράφημα γεννήθηκε ακριβώς για να στεγάσει τη φωνή των μαθητών μας και μπορεί να φέρει στον τίτλο του το «τρίτο», όμως φιλοξενεί άρθρα με προσωπική σκέψη, με ευθύνη, με ειλικρίνεια. Αυτό το τεύχος, λοιπόν, δεν δίνει έτοιμες απαντήσεις. Θέτει ερωτήματα. Τι σημαίνει επιτυχία; Πόσο ελεύθεροι είμαστε πραγματικά στις επιλογές μας; Πόσο επηρεάζει η οθόνη την εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας; Πού αρχίζει το δικαίωμα και πού τελειώνει η αδιαφορία; Πώς στεκόμαστε απέναντι σε έναν κόσμο που δοκιμάζεται από συγκρούσεις, ανισότητες και αβεβαιότητες; Οι μαθητές που γράφουν εδώ δεν κρύβονται πίσω από γενικότητες. Τοποθετούνται. Αναμετρώνται με την εποχή τους. Αγγίζουν ζητήματα που ξεπερνούν την τάξη: την πολιτική συνείδηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ταυτότητα, την ιστορική μνήμη, το περιβάλλον, την τεχνολογία που μετασχηματίζει την καθημερινότητά μας.

Τι σημαίνει επιτυχία στα 18;

(συνέχεια από σελ.1)

Τι θα έπρεπε, λοιπόν, να θεωρείται πραγματική επιτυχία στα 18; Πρώτα απ' όλα, η ανάπτυξη ψυχικής ανθεκτικότητας και αυτογνωσίας. Η ικανότητα ενός νέου να διαχειρίζεται την αποτυχία, να μαθαίνει από τα λάθη του και να συνεχίζει να προσπαθεί είναι πολύ πιο ουσιαστική από έναν ψηλό βαθμό. Επιτυχία είναι να γνωρίζει κανείς τον εαυτό του, τις ανάγκες και τα όριά του, και να μην ορίζει την αξία του μέσα από εξωτερικές αξιολογήσεις. Επιτυχία, επίσης, είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων ζωής: η κριτική σκέψη, η συνεργασία, η υπευθυνότητα, η ενσυναίσθηση. Αυτά τα στοιχεία δεν εξετάζονται γραπτώς, αλλά καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την πορεία ενός ανθρώπου.

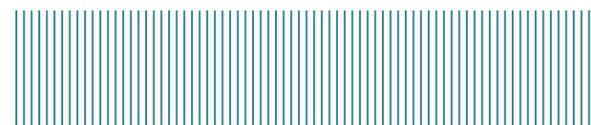
Στα 18, επιτυχία σημαίνει να έχει κανείς τη διάθεση να μαθαίνει, να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται σε έναν κόσμο που αλλάζει συνεχώς. Σημαίνει να διατηρεί την περιέργεια και τη δημιουργικότητά του, αντί να τις θυσιάζει στον βωμό της επίδοσης. Τέλος, πραγματική επιτυχία σε αυτή την ηλικία είναι το θάρρος να ακολουθήσει κανείς τον δικό του δρόμο, ακόμη κι αν αυτός δεν συμβαδίζει με τις κοινωνικές προσδοκίες.

Και αυτό έχει σημασία. Γιατί η εκπαίδευση δεν είναι μόνο ύλη προς εξέταση. Είναι άσκηση ευθύνης. Είναι η στιγμή που ένας νέος άνθρωπος συνειδητοποιεί ότι η γνώμη του έχει βάρος και ότι αυτό το βάρος συνοδεύεται από σεβασμό και επιχειρήματα. Το πιο αισιόδοξο στοιχείο αυτού του τεύχους δεν είναι η θεματολογία του, αλλά η στάση του. Η διάθεση να κοιτάξει τον κόσμο χωρίς φίλτρα. Να τιμήσει τις ρίζες του χωρίς να εγκλωβιστεί σε αυτές. Να ονειρευτεί το αύριο χωρίς να αγνοεί το σήμερα.

Το Τριτογράφημα δεν γράφεται για να εντυπωσιάσει. Γράφεται για να συνομιλήσει. Και η συνομιλία απαιτεί φωνή. Αν, λοιπόν, αυτό το τεύχος καταφέρει να μετατρέψει τον σχολικό χώρο σε χώρο σκέψης, διαλόγου και ευθύνης, τότε έχει ήδη πετύχει τον σκοπό του.

Το «τρίτο» στον τίτλο μας ίσως δηλώνει απόσταση. Όμως οι σελίδες που κρατάτε γράφονται ξεκάθαρα σε πρώτο πρόσωπο.

Αρχινοτάκτρια

Να αναγνωρίζει ότι μια αποτυχία στις εξετάσεις μπορεί να είναι απλώς μια στροφή και όχι το τέλος της διαδρομής. Η ζωή προσφέρει πολλές δεύτερες ευκαιρίες, εναλλακτικές διαδρομές και απρόβλεπτες εξελίξεις που δεν μπορούν να χωρέσουν σε ένα εξεταστικό σύστημα.

Συμπερασματικά, η επιτυχία στα δεκαοχτώ δεν θα έπρεπε να μετριέται με βάσεις, μόρια και τίτλους, αλλά με την ποιότητα της σκέψης, τη συναισθηματική ωριμότητα, την ικανότητα να ονειρεύεται κανείς και να αγωνίζεται γι' αυτά που αγαπά. Με την ετοιμότητα για ζωή, για τις χαρές και τις δυσκολίες της. Όταν εμείς οι νέοι κατανοήσουμε βαθιά ότι η αξία μας δεν εξαρτάται από ένα αποτέλεσμα, τότε θα πάψουμε να φοβόμαστε τόσο την αποτυχία και θα αρχίσουμε να διεκδικούμε την πορεία μας με αυτογνωσία και αξιοπρέπεια.

Ίσως, τελικά, η μεγαλύτερη επιτυχία να είναι να μάθουμε να ορίζουμε μόνοι μας τι σημαίνει «επιτυχία». Να μην επιτρέπουμε σε έναν βαθμό να καθορίσει την αυτοεκτίμησή μας. Να εμπιστευόμαστε ότι η ζωή είναι πιο μεγάλη από ένα χαρτί αποτελεσμάτων. Και να θυμόμαστε πως, όσο υπάρχουν όνειρα, προσπάθεια και πίστη στον εαυτό μας, καμία διαδρομή δεν είναι χαμένη... μόνο διαφορετική.

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ

Τα ασυνόδευτα παιδιά του 1974

Πενήντα και πλέον χρόνια μετά, τα ασυνόδευτα παιδιά του 1974 δεν μιλούν μόνο για το χθες. Μιλούν για τη δύναμη της αλληλεγγύης, για την αξία της συλλογικής συνείδησης και για την ανάγκη να παραμείνει ζωντανή η ιστορική αλήθεια, ως παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές.

⇒ ΣΕΛ.21

ΠΡΟΣΩΠΑ-ΠΡΟΤΥΠΑ

Ευαγόρας Παλληκαρίδης:

Πρότυπο βγαλμένο από την Ιστορία

Για εμάς τους νέους, η γνωριμία με τη ζωή και τη θυσία του ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη αποτελεί φωτεινό πρότυπο και πηγή βαθιάς έμπνευσης. Κάθε φορά που ερχόμαστε σε επαφή με την ιστορία του, είναι σαν να κοινωνούμε λίγο από το φως του.

⇒ ΣΕΛ.22

ΘΕΜΑΤΑ

ΣΕ ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

ΧΩΡΙΣ ΦΙΛΤΡΑ

ΚΥΠΡΟΣ

ΔΙΕΘΝΗ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ

ΠΡΟΣΩΠΑ-ΠΡΟΤΥΠΑ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ευριπίδου Ιωάννα, Γ1.2
 Θεοφάνους Σταυρήλια, Γ1.2
 Μανδρή Σοφία, Γ1.2
 Ακριβός Γρηγόριος, Γ3.1
 Αναστασίου Ανδρέας, Γ3.1
 Ανδρέου Δωροθέα, Γ3.1
 Δημητρίου Τροοδία Μαρία, Γ3.1
 Ευριπίδου Έλενα, Γ3.1
 Ζυγούλης Βασίλειος, Γ3.1
 Κωνσταντίνου Ειρήνη, Γ3.1
 Κωνσταντίνου Ευανθία, Γ3.1
 Μιχαήλ Ελίνα, Γ3.1
 Μόρφης Μαρίνος, Γ3.1
 Νικολάου Κωνσταντίνος, Γ3.1
 Παπαδοπούλου Πηνελόπη, Γ3.1
 Ράιαν Μάικολ Κρίστοφερ, Γ3.1
 Σολωμού Άντρεα, Γ3.1
 Σοφοκλέους Μάριος, Γ3.1
 Τασκίν Μουράτ, Γ3.1
 Φιλίππου Δημήτρης, Γ3.1
 Φυλακτή Αλκηστη, Γ3.1
 Χαραλάμπους Χρίστος, Γ3.1
 Κυριακίδου Χριστιάνα, Γ6.1
 Παρίσης Κωνσταντίνος, Γ6.1 (σχέδιο)

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

Μαρία Χατζημιχαήλ, Φιλόλογος

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Ηρακλής Κυριάκου, Β.Δ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Κωνσταντία Κιννή Μαλά

ΡΑΪΑΝ ΜΑΪΚΟΛ ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ, Γ3.1

12 Χρόνια Σχολείο, Πτυχία, Μεταπτυχιακά... Και Μετά;

Δώδεκα χρόνια σχολείο. Τέσσερα τουλάχιστον για ένα πτυχίο. Και μετά; Τόσα για μια εξειδίκευση, ένα μεταπτυχιακό, ένα σεμινάριο, ένα πιστοποιητικό που λέει ότι «ξέρεις». Και μετά; Αυτή η ερώτηση μοιάζει να ακολουθεί κάθε νέο σήμερα σαν αόρατο βάρος.

Η διαδικασία της εκπαίδευσης είναι σαφής, μεν, αλλά το αποτέλεσμα δεν είναι. Μεγαλώνουμε με την πεποίθηση ότι όσο περισσότερα χρόνια σπουδών και προσόντα συλλέγουμε, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες για μια σταθερή δουλειά, για μια επαγγελματική αποκατάσταση, για μια ζωή όπως την ονειρευτήκαμε. Όμως η πραγματικότητα που συναντούμε μετά είναι συχνά εντελώς διαφορετική.

Η αγορά εργασίας σήμερα είναι ασταθής, ανταγωνιστική και απρόβλεπτη. Ένα πτυχίο δεν αποτελεί πλέον εγγύηση για θέση εργασίας, ούτε καν για αξιοπρεπή αμοιβή. Ολόκληρες γενιές έχουν βρεθεί με σπουδές και δεξιότητες που δεν συνδέονται με τις ανάγκες της αγοράς, ή σε θέσεις που απαιτούν πολύ λιγότερα από όσα έχουν μάθει. Ως νέος αναρωτιέμαι: «Αξίζουν όλα αυτά τα χρόνια προσπάθειας; Θα βρω δουλειά που να σχετίζεται με όσα σπούδασα; Θα μπορώ να ζήσω όπως ονειρευόμουν;».

Η ανησυχία δεν αφορά μόνο τα οικονομικά. Είναι βαθιά υπαρξιακή. Βλέπουμε έναν κόσμο που αλλάζει με ταχύτητα, όπου η τεχνολογία, η αυτοματοποίηση και οι νέες μορφές εργασίας μετασχηματίζουν επαγγέλματα πριν καν ολοκληρωθούν οι σπουδές μας. Το πτυχίο δεν είναι πια πιστοποιητικό ασφάλειας. Η εξειδίκευση δεν προσφέρει εγγυημένη επιτυχία. Και η επιλογή για το μέλλον μοιάζει να είναι συνεχώς υπό αμφισβήτηση. Ως εκ τούτου προσπαθούμε να προσαρμοστούμε σε αυτό το νέο περιβάλλον. Επιλέγουμε μεταπτυχιακά ή ξένα πτυχία, ελπίζοντας ότι θα κάνουν τη διαφορά.

Επιλέγουμε νέες μορφές επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως η επιχειρηματικότητα, η τηλεργασία, τα ψηφιακά επαγγέλματα ή η δημιουργία start-ups. Όμως η πίεση είναι μεγάλη και η αβεβαιότητα συνεχής. Ο χρόνος που αφιερώνεται σε σπουδές, εξειδικεύσεις και πρακτική εμπειρία δεν εγγυάται τη σταθερότητα που κάποτε φαινόταν δεδομένη.

Το πτυχίο δεν είναι πια ο προορισμός. Είναι μόνο η αρχή. Και η μεγάλη ερώτηση παραμένει: «Και μετά;».

Στην καθημερινή ζωή, αυτός ο προβληματισμός γίνεται ορατός. Οι συζητήσεις μεταξύ φίλων και συμφοιτητών περιστρέφονται γύρω από την αγωνία για το μέλλον: «Τι θα κάνω μετά το πτυχίο; Ποιο μεταπτυχιακό αξίζει πραγματικά; Θα βρω δουλειά στο αντικείμενο μου;». Η κοινωνική πίεση και οι προσδοκίες οικογένειας και φίλων προσθέτουν βάρος. Το άγχος γίνεται αίσθηση συνεχούς αναμονής, σαν να περιμένεις μια πόρτα που ίσως και να μην ανοίξει ποτέ. Κάποιοι από εμάς αναζητούμε ευκαιρίες στο εξωτερικό, σε χώρες όπου η αγορά εργασίας φαίνεται πιο σταθερή ή προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες εξέλιξης. Άλλοι μένουμε, συνεχίζοντας τις σπουδές ή δουλεύοντας σε θέσεις προσωρινές, μερικής απασχόλησης ή εκτός αντικειμένου, ελπίζοντας ότι κάποια στιγμή η επαγγελματική αποκατάσταση θα έρθει. Αλλά η αβεβαιότητα παραμένει.

Η ουσία του προβληματισμού είναι απλή αλλά σκληρή: το σύστημα απαιτεί χρόνο, προσπάθεια και αφοσίωση, αλλά η ανταμοιβή δεν είναι δεδομένη. Καλούμαστε να συνδυάσουμε όνειρα και ρεαλισμό, να ζυγίσουμε τις επιλογές μας με βάση τη δική μας επιθυμία και όχι μόνο την κοινωνική πίεση, και να δημιουργήσουμε το μέλλον μας σε ένα περιβάλλον γεμάτο αβεβαιότητα.

Υπάρχει όμως και μια άλλη πλευρά. Η διαρκής εκπαίδευση, η εξειδίκευση και η προσπάθεια μας δίνει εργαλεία για να αντιμετωπίσουμε τον κόσμο που αλλάζει. Η γνώση, η ικανότητα προσαρμογής και η εμπειρία γίνονται τα όπλα μας σε μια κοινωνία όπου όποιος έχει καθιερωθεί τείνει να εξαφανιστεί. Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να ολοκληρώσουμε σπουδές ή να αποκτήσουμε τίτλους. Είναι να μάθουμε να δημιουργούμε τις δικές μας ευκαιρίες, να βλέπουμε τα όνειρά μας με ρεαλισμό αλλά και να μην τα εγκαταλείπουμε.

Το πτυχίο δεν είναι πια ο προορισμός. Είναι μόνο η αρχή. Και η μεγάλη ερώτηση παραμένει: «Και μετά;». Μια ερώτηση που δεν έχει έτοιμη απάντηση. Δεν είναι μόνο αγωνία. Είναι πρόκληση. Πρόκληση να σκεφτούμε πέρα από τα όρια των τίτλων, να προσαρμοστούμε, να τολμήσουμε και να δημιουργήσουμε. Χρειάζεται να παίρνουμε αποφάσεις χωρίς εγγυήσεις, να διαχειριζόμαστε την αβεβαιότητα, και ταυτόχρονα να διατηρούμε την πίστη στον εαυτό μας. Το μέλλον δεν είναι ένα γραμμικό μονοπάτι. Είναι ένα συνεχές πλέγμα επιλογών, ρίσκων και δυνατοτήτων, όπου η προσωπική θέληση και η δημιουργικότητα παίζουν καθοριστικό ρόλο. Η πραγματική επαγγελματική αποκατάσταση δεν είναι δεδομένη, αλλά είναι αποτέλεσμα συνδυασμού γνώσης, αποφασιστικότητας, ευελιξίας και αφοσίωσης στα όνειρά μας.

GAP year: Χαμένος χρόνος ή πολύτιμη εμπειρία;

ΑΝΤΡΕΑΣ ΣΟΛΩΜΟΥ, Γ3.1

Στη σύγχρονη κοινωνία, όπου η ταχύτητα, η παραγωγικότητα και η συνεχής εξέλιξη θεωρούνται βασικές αρχές, κάθε «παύση» συχνά αντιμετωπίζεται με καχυποψία. Σε αυτό το πλαίσιο, το gap year (το διάστημα δηλαδή ενός έτους αποχής από τις σπουδές ή την εργασία, συνήθως μετά το σχολείο ή το πανεπιστήμιο) προκαλεί έντονες συζητήσεις. Είναι άραγε χαμένος χρόνος που καθυστερεί την επαγγελματική αποκατάσταση ή μια πολύτιμη εμπειρία αυτογνωσίας και ωρίμανσης; Η απάντηση δεν είναι μονοδιάστατη και εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο βιώνεται και αξιοποιείται αυτό το διάστημα.

Για πολλούς, το gap year ταυτίζεται με την έννοια της αδράνειας. Σε κοινωνίες που δίνουν έμφαση στην αδιάλειπτη πρόοδο, η απόφαση ενός νέου να «σταματήσει» έστω και προσωρινά συχνά παρερμηνεύεται ως τεμπελιά ή έλλειψη στόχων. Οι γονείς ανησυχούν ότι το παιδί τους θα χάσει τον ρυθμό του, οι εκπαιδευτικοί φοβούνται την απομάκρυνση από τη μαθησιακή διαδικασία και το ίδιο το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με κοινωνικές πιέσεις και συγκρίσεις. Σε αυτή την οπτική, το gap year εμφανίζεται ως ένα κενό στον χρόνο, χωρίς απτό όφελος.

Ωστόσο, αυτή η αντίληψη αγνοεί τις ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες του σύγχρονου νέου. Η μετάβαση από το σχολείο στην ενήλικη ζωή ή από τις σπουδές στην αγορά εργασίας είναι συχνά απότομη και φορτισμένη. Οι εξετάσεις, οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες δημιουργούν έντονο άγχος και ψυχική κόπωση. Ένα gap year μπορεί να λειτουργήσει ως αναγκαία ανάσα, προσφέροντας χρόνο για ξεκούραση, ανασυγκρότηση και επαναπροσδιορισμό στόχων. Σε αυτή την περίπτωση, δεν πρόκειται για χαμένο χρόνο, αλλά για επένδυση στην ψυχική υγεία.

Παράλληλα, το gap year δίνει τη δυνατότητα απόκτησης εμπειριών που δύσκολα χωρούν σε ένα αυστηρά δομημένο εκπαιδευτικό ή επαγγελματικό πρόγραμμα. Πολλοί νέοι επιλέγουν να ταξιδέψουν, να εργαστούν στο εξωτερικό, να συμμετάσχουν σε εθελοντικά προγράμματα ή να ασχοληθούν με δημιουργικές δραστηριότητες. Μέσα από αυτές τις εμπειρίες έρχονται σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, αντιλήψεις και τρόπους ζωής, διευρύνοντας τους ορίζοντές τους. Η βιωματική μάθηση που προσφέρει ένα gap year συχνά αποδεικνύεται πιο ουσιαστική από τη θεωρητική γνώση.

Ένα ακόμη σημαντικό πλεονέκτημα του gap year είναι η ενίσχυση της αυτογνωσίας. Μακριά από τις πιέσεις της καθημερινής ρουτίνας, το άτομο έχει την ευκαιρία να αναρωτηθεί τι πραγματικά θέλει. Πολλοί νέοι ξεκινούν σπουδές ή καριέρες χωρίς να είναι βέβαιοι για τις επιλογές τους, ακολουθώντας προσδοκίες τρίτων ή κοινωνικά στερεότυπα. Το gap year μπορεί να λειτουργήσει ως χρόνος ενδοσκόπησης, βοηθώντας το άτομο να ανακαλύψει τα ενδιαφέροντα, τις δεξιότητες και τις αξίες του. Έτσι, οι μετέπειτα επιλογές του γίνονται πιο συνειδητές και ουσιαστικές.

Βέβαια, δεν λείπουν και οι κίνδυνοι. Ένα gap year χωρίς στόχο και σχεδιασμό μπορεί πράγματι να οδηγήσει σε στασιμότητα. Η έλλειψη δομής, σε συνδυασμό με την αναβλητικότητα, μπορεί να αποδυναμώσει το κίνητρο για επιστροφή στις σπουδές ή στην εργασία. Επιπλέον, δεν έχουν όλοι οι νέοι τις ίδιες οικονομικές δυνατότητες, γεγονός που καθιστά το gap year προνόμιο για ορισμένους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η εμπειρία μπορεί να ενισχύσει κοινωνικές ανισότητες αντί να λειτουργήσει απελευθερωτικά.

Γι' αυτό και η αξία του gap year εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο αξιοποίησής του. Όταν υπάρχει ένα βασικό πλάνο, ακόμη και ευέλικτο, το gap year μετατρέπεται σε δημιουργικό χρόνο. Εργασία, εθελοντισμός, ανάπτυξη δεξιοτήτων, εκμάθηση ξένων γλωσσών ή προσωπικά πρότζεκτ μπορούν να προσδώσουν νόημα και κατεύθυνση. Το ζητούμενο δεν είναι η συνεχής παραγωγικότητα, αλλά η συνειδητή εμπλοκή με τη ζωή και τις επιλογές της.

Συμπερασματικά, το gap year δεν είναι από μόνο του ούτε χαμένος χρόνος ούτε εγγυημένα πολύτιμη εμπειρία. Αποτελεί ένα εργαλείο, του οποίου η αξία καθορίζεται από τη στάση και τις ανάγκες του ατόμου. Σε έναν κόσμο που επιβάλλει τη συνεχή κίνηση χωρίς παύσεις, το θάρρος να σταματήσει κανείς και να αναστοχαστεί μπορεί να είναι πράξη ωριμότητας και αυτοσεβασμού.

Δικαίωμα στο ΑΥΡΙΟ | ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥ, Γ3.1

Το αύριο είναι μια λέξη που ακούγεται απλή, αλλά για εμάς τους νέους κρύβει μέσα της βάρος, φόβο και αβεβαιότητα. Μας ρωτούν συχνά τι θέλουμε να κάνουμε «όταν μεγαλώσουμε», λες και το μέλλον είναι μια ξεκάθαρη ευθεία γραμμή. Στην πραγματικότητα, όμως, μοιάζει περισσότερο με λαβύρινθο, γεμάτο διασταυρώσεις, εμπόδια και ερωτηματικά.

Ένας από τους μεγαλύτερους προβληματισμούς είναι το σχολείο και όσα ακολουθούν. Οι εξετάσεις παρουσιάζονται ως το κλειδί για την επιτυχία, όμως πολλοί από εμάς νιώθουμε ότι κρίνονται όλα σε λίγες ώρες. Κι αν αποτύχω; Κι αν διαλέξω λάθος δρόμο; Η ιδέα ότι μια επιλογή στα 17 ή 18 μπορεί να καθορίσει ολόκληρη τη ζωή μας δημιουργεί άγχος και πίεση. Δεν είναι πάντα εύκολο να ξεχωρίσεις τι πραγματικά θέλεις από αυτό που «πρέπει» να θέλεις. Παράλληλα, υπάρχει ο φόβος της επαγγελματικής αποκατάστασης. Ακούμε συνεχώς για ανεργία, χαμηλούς μισθούς και νέους που αναγκάζονται να φύγουν στο εξωτερικό. Αναρωτιόμαστε αν οι κόποι μας θα ανταμειφθούν ή αν το μέλλον μας θα χαρακτηρίζεται από ανασφάλεια. Θέλουμε να ονειρευόμαστε, αλλά πολλές φορές η πραγματικότητα μάς προσγειώνει απότομα.

Ένας ακόμη προβληματισμός αφορά τον κόσμο γύρω μας. Κλιματική κρίση, πόλεμοι, κοινωνικές ανισότητες, ρατσισμός. Νιώθουμε ότι μεγαλώνουμε σε έναν κόσμο που αλλάζει γρήγορα και όχι πάντα προς το καλύτερο. Αναρωτιόμαστε αν θα καταφέρουμε να ζήσουμε σε ένα περιβάλλον ασφαλές, δίκαιο και βιώσιμο. Ταυτόχρονα, μας βαραίνει η ευθύνη να «διορθώσουμε» λάθη προηγούμενων γενεών, χωρίς πάντα να έχουμε τα μέσα ή τη δύναμη να το κάνουμε.

Δεν λείπουν, βέβαια, και οι προσωπικοί προβληματισμοί. Ποιος είμαι πραγματικά; Θα με αποδεχτούν; Θα καταφέρω να είμαι ευτυχισμένος ή απλώς επιτυχημένος στα μάτια των άλλων; Σε μια εποχή κοινωνικών δικτύων, η σύγκριση είναι συνεχής και η αυτοαμφιβολία συχνή. Φοβόμαστε μήπως δεν είμαστε «αρκετοί».

Κι όμως, μέσα σε όλους αυτούς τους φόβους, υπάρχει και ελπίδα. Η γενιά μας έχει φωνή, ευαισθησίες και όρεξη για αλλαγή. Ίσως το αύριο να μην είναι ξεκάθαρο, αλλά είναι ακόμη ανοιχτό. Και όσο κι αν μας τρομάζει, έχουμε το δικαίωμα αλλά και την ανάγκη να το ονειρευτούμε με τους δικούς μας όρους.

ΕΓΩ... προσεχώς!

ΜΑΡΙΑΣ ΤΡΟΟΔΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Γ3.1

Γιατί πίσω από τους αριθμούς, τις στατιστικές και τα οικονομικά δεδομένα, υπάρχουν ζωές. Υπάρχουν όνειρα. Υπάρχουμε εμείς.

Προσπαθώ να φανταστώ τον εαυτό μου στο κοντινό μέλλον, όχι όπως τον θέλουν οι συνθήκες, αλλά όπως τον αξίζουν τα όνειρά μου. Να στέκομαι όρθια, με αξιοπρέπεια, σε έναν κόσμο που σήμερα μοιάζει να μου τραβά το έδαφος κάτω από τα πόδια. Να μπορώ να πω ότι όσα έμαθα, όσα κοπίασα και όσα θυσιάσα δεν πήγαν χαμένα. Το «εγώ προσεχώς» ακούγεται σχεδόν ειρωνικό. Προσεχώς πότε; Όταν πέσουν τα ενοίκια; Όταν ανέβουν οι μισθοί; Όταν σταματήσει το μέλλον να μοιάζει με απειλή; Μας μιλούν για υπομονή λες και ο χρόνος δεν έχει κόστος. Λες και τα χρόνια της νιότης επιστρέφονται με τόκο. Δεν θέλω ένα αύριο-ψίχουλο. Θέλω ένα αύριο που να χωράει ζωή...

ΕΓΩ... προσεχώς!

Ανήκω σε μια γενιά που έμαθε να ονειρεύεται, αλλά μεγάλωσε σε έναν κόσμο που κάνει τα πάντα για να της στερήσει αυτά τα όνειρα. Μας είπαν να σπουδάσουμε, να προσπαθήσουμε, να δουλέψουμε σκληρά για να χτίσουμε τη ζωή που θέλουμε. Και το κάναμε. Δώσαμε χρόνια σε σχολεία και πανεπιστήμια, θυσιάσαμε χρόνο, ξεκούραση, ανεμελιά. Κι όμως, σήμερα στεκόμαστε μπροστά σε μια πραγματικότητα που μοιάζει να μας κοροϊδεύει κατάμουτρα.

Οι μισθοί είναι χαμηλοί, συχνά εξευτελιστικοί σε σχέση με το κόστος ζωής. Εργαζόμαστε οκτώ και δέκα ώρες την ημέρα για να μπορούμε απλώς να επιβιώνουμε. Τα ενοίκια έχουν εκτοξευθεί σε ύψη απλησίαστα. Ένα μικρό διαμέρισμα, συχνά παλιό και κακοσυντηρημένο, κοστίζει όσο ο μισός, αν όχι ολόκληρος, μισθός μας. Η καθημερινότητα έγινε ένας συνεχής υπολογισμός: τι θα κόψω αυτόν τον μήνα; Θέρμανση ή φαγητό; Μια μικρή έξοδος ή λογαριασμοί;

Και κάπου εκεί, ανάμεσα σε αριθμούς και αποδείξεις, χάνονται τα όνειρα. Όχι επειδή δεν τα έχουμε, αλλά επειδή δεν μας επιτρέπεται να τα ζήσουμε.

Ονειρεύομαι ένα σπίτι δικό μου, όχι πολυτελές, απλώς έναν χώρο που να μπορώ να πω «εδώ ανήκω». Ονειρεύομαι να δημιουργήσω οικογένεια χωρίς να μετράω αν «βγαίνει ο μήνας». Ονειρεύομαι σταθερότητα. Κι όμως, όλα αυτά μοιάζουν μακρινά, σχεδόν απαγορευμένα.

Πολλοί από εμάς δεν άντεξαν αυτή την πίεση. Πήραν τη δύσκολη απόφαση να φύγουν. Να μεταναστεύσουν. Να αφήσουν πίσω το σπίτι τους, την οικογένειά τους, τους φίλους τους. Να αφήσουν τις γειτονιές που μεγάλωσαν, τις αναμνήσεις, τη γλώσσα τους. Έφυγαν όχι επειδή το ήθελαν, αλλά επειδή δεν είχαν άλλη επιλογή. Γιατί εδώ ένιωθαν πως ό,τι κι αν κάνουν δεν είναι ποτέ αρκετό.

Τους βλέπω να προσπαθούν να χτίσουν μια νέα ζωή σε ξένη γη. Να δουλεύουν σκληρά, να προσαρμόζονται, να επιβιώνουν μακριά από όσα αγαπούν. Και μαζί με αυτούς φεύγει κι ένα κομμάτι της χώρας. Φεύγει νεότητα, γνώση, δημιουργικότητα. Φεύγουν άνθρωποι που θα μπορούσαν να προσφέρουν, αλλά δεν τους δόθηκε χώρος να σταθούν. Κι ύστερα είμαστε κι εμείς που μείναμε. Όχι απαραίτητα από επιλογή, αλλά από φόβο, από δέσιμο, από ελπίδα ότι ίσως κάτι αλλάξει.

Ζούμε συχνά με τους γονείς μας, ανθρώπους που έχουν ήδη περάσει μια ζωή δουλεύοντας και τώρα ζουν με μια σύνταξη που κι αυτή δοκιμάζεται. Δεν είναι εύκολο να είσαι ενήλικας και να μην μπορείς να σταθείς μόνος σου. Να θέλεις ανεξαρτησία και να νιώθεις πως η κοινωνία σου τη στερεί. Ζούμε όλοι μαζί, όχι από άνεση αλλά από ανάγκη. Και μέσα σε αυτά τα σπίτια παγώνουν τα όνειρα. Παγώνει η ιδέα της δικής μας οικογένειας, του δικού μας σπιτικού. Πώς να φέρεις ένα παιδί στον κόσμο όταν δεν ξέρεις αν αύριο θα έχεις δουλειά; Πώς να μιλήσεις για μέλλον όταν το παρόν είναι τόσο αβέβαιο;

Νιώθω πολλές φορές ότι μας ζητούν να βάλουμε τη ζωή μας σε παύση. Να περιμένουμε. Αλλά να περιμένουμε τι; Μια καλύτερη οικονομία; Μια πολιτική αλλαγή; Ένα θαύμα; Ο χρόνος όμως περνάει. Και τα χρόνια που περνούν δεν επιστρέφουν. Δεν θέλω να ξυπνήσω κάποια μέρα και να συνειδητοποιήσω ότι έζησα μόνο για να πληρώνω λογαριασμούς. Δεν ζητάμε πολυτέλειες. Ζητάμε αξιοπρέπεια. Να μπορούμε να δουλεύουμε και να ζούμε από τον κόπο μας. Να μπορούμε να ονειρευόμαστε χωρίς να νιώθουμε αφελείς. Να κάνουμε σχέδια χωρίς να γελάμε πικρά στο τέλος.

Το πιο δύσκολο δεν είναι η φτώχεια. Είναι η ανασφάλεια. Είναι το αίσθημα ότι ό,τι κι αν κάνεις, το έδαφος κάτω από τα πόδια σου δεν είναι σταθερό. Ότι χτίζεις όνειρα σε κινούμενη άμμο. Και παρ' όλα αυτά, συνεχίζεις. Γιατί τι άλλη επιλογή έχεις;

Είμαι νέα και δεν θέλω να παραιτηθώ. Θέλω να πιστεύω πως αξίζουμε κάτι καλύτερο. Πως δεν γεννηθήκαμε για να ζούμε στο περιθώριο των ιδίων μας των ονείρων. Αλλά όσο η πραγματικότητα παραμένει αυτή, το παράπονο μεγαλώνει. Και μαζί του μεγαλώνει και η ανάγκη να ακουστεί η φωνή μας. Γιατί πίσω από τους αριθμούς, τις στατιστικές και τα οικονομικά δεδομένα, υπάρχουν ζωές. Υπάρχουν όνειρα. Υπάρχουμε εμείς.

Ζωή online vs ζωή offline:

Η ψηφιακή υποδούλωση και η ανάγκη επιστροφής στην πραγματικότητα

ΕΛΙΝΑΣ ΜΙΧΑΗΛ, Γ3.1

Η τεχνολογική πρόοδος των τελευταίων δεκαετιών άλλαξε ριζικά τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούμε, εργαζόμαστε και αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Το διαδίκτυο και, κυρίως, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εισέβαλαν δυναμικά στην καθημερινότητά μας, υποσχόμενα άμεση ενημέρωση, εύκολη επικοινωνία και απεριόριστες δυνατότητες έκφρασης. Ωστόσο, πίσω από αυτή την εικόνα ελευθερίας και συνδεσιμότητας, κρύβεται μια νέα μορφή εξάρτησης. Η σύγκρουση ανάμεσα στη ζωή online και στη ζωή offline αποκαλύπτει τη σταδιακή υποδούλωση του σύγχρονου ανθρώπου στην οθόνη και την επείγουσα ανάγκη επανασύνδεσης με την πραγματική ζωή.

Η online ζωή προσφέρει έναν ελκυστικό, γρήγορο και εξιδανικευμένο κόσμο. Μέσα από λίγα κλικ, ο χρήστης μπορεί να αποκτήσει πρόσβαση σε πληροφορίες, να επικοινωνήσει με ανθρώπους σε κάθε γωνιά του πλανήτη και να «χτίσει» μια ψηφιακή ταυτότητα σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο καθένας μπορεί να παρουσιάσει την καλύτερη εκδοχή του εαυτού του, επιλέγοντας τι θα δείξει και τι θα αποκρύψει. Αυτή η δυνατότητα ελέγχου της εικόνας λειτουργεί ως καταφύγιο από τις αδυναμίες και τις δυσκολίες της πραγματικής ζωής. Σταδιακά, όμως, η online παρουσία παύει να είναι απλώς ένα εργαλείο και μετατρέπεται σε αυτοσκοπό. Τα likes, τα σχόλια και οι κοινοποιήσεις λειτουργούν ως σύγχρονες μονάδες επιβεβαίωσης, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο ανάγκης για συνεχή προβολή και αποδοχή. Ο σύγχρονος άνθρωπος μαθαίνει να μετρά την αξία του μέσα από αριθμούς και στατιστικά, αντικαθιστώντας την ουσιαστική αυτοεκτίμηση με ψηφιακά «χειροκροτήματα». Έτσι, η ζωή online αρχίζει να κυριαρχεί εις βάρος της ζωής offline.

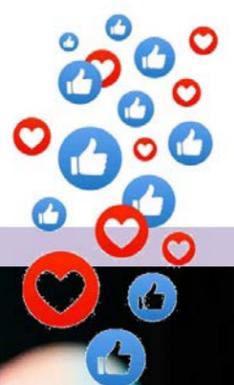
Η υποδούλωση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν είναι πάντα εμφανής. Εκδηλώνεται μέσα από την αδιάκοπη ανάγκη ελέγχου του κινητού, τον φόβο μήπως «χάσουμε κάτι» και την αδυναμία συγκέντρωσης χωρίς ψηφιακά ερεθίσματα. Οι στιγμές σιωπής και μοναξιάς, που άλλοτε λειτουργούσαν ως χρόνος ενδοσκόπησης, σήμερα γεμίζουν με scrolling και ειδοποιήσεις. Ο ελεύθερος χρόνος δεν βιώνεται ως ξεκούραση, αλλά ως ευκαιρία για κατανάλωση περιεχομένου. Παράλληλα, η συνεχής σύγκριση με τις ζωές των άλλων εντείνει το αίσθημα ανεπάρκειας. Στον ψηφιακό κόσμο προβάλλονται κυρίως στιγμές επιτυχίας, ευτυχίας και τελειότητας, δημιουργώντας μια στρεβλή εικόνα της πραγματικότητας. Ο χρήστης ξεχνά ότι πίσω από κάθε «τέλεια» ανάρτηση κρύβονται αποτυχίες, κόπωση και ανθρώπινες αδυναμίες. Έτσι, η online ζωή, αντί να ενώνει, συχνά απομονώνει, ενισχύοντας το άγχος, τη μοναξιά και την αποξένωση.

Σε αντίθεση με την ψηφιακή εμπειρία, η ζωή offline χαρακτηρίζεται από αμεσότητα, αυθεντικότητα και βάθος. Οι διαπροσωπικές σχέσεις στον πραγματικό κόσμο βασίζονται στη φυσική παρουσία, στη γλώσσα του σώματος και στη συναισθηματική ανταλλαγή που δεν μπορεί να αντικατασταθεί από μια οθόνη. Ένα βλέμμα, ένα χαμόγελο ή μια σιωπή έχουν συχνά μεγαλύτερη αξία από εκατοντάδες ψηφιακά μηνύματα. Ωστόσο, όσο περισσότερο επενδύουμε στη ζωή online, τόσο περισσότερο φτωχάει η εμπειρία της ζωής offline.

Η ανάγκη για επανασύνδεση με την πραγματικότητα γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική. Δεν πρόκειται για την απόρριψη της τεχνολογίας, αλλά για την επαναφορά της ισορροπίας. Ο άνθρωπος καλείται να ξαναβρεί τη χαμένη του σχέση με τον χρόνο, τη φύση και τον εαυτό του. Μια βόλτα χωρίς κινητό, μια συζήτηση χωρίς διακοπές από ειδοποιήσεις ή η ενασχόληση με δημιουργικές δραστηριότητες μπορούν να λειτουργήσουν ως πράξεις αντίστασης στην ψηφιακή υπερφόρτωση.

Ιδιαίτερα σημαντικός είναι και ο ρόλος της παιδείας. Η καλλιέργεια ψηφιακού γραμματισμού και κριτικής σκέψης μπορεί να βοηθήσει τους ανθρώπους, και κυρίως τους νέους, να χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης συνειδητά και όχι παθητικά. Η κατανόηση των μηχανισμών που κρύβονται πίσω από τους αλγόριθμους και την οικονομία της προσοχής αποτελεί βασικό βήμα για την απελευθέρωση από την ψηφιακή εξάρτηση.

Συμπερασματικά, η σύγκρουση ανάμεσα στη ζωή online και στη ζωή offline αντανάκλα ένα βαθύτερο υπαρξιακό δίλημμα του σύγχρονου ανθρώπου: θα επιλέξει την εύκολη, γρήγορη και επιφανειακή ψηφιακή ικανοποίηση ή τη δύσκολη, αλλά ουσιαστική επαφή με την πραγματικότητα; Η απάντηση δεν βρίσκεται στην απόλυτη αποχή από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά στη συνειδητή χρήση τους. Μόνο μέσα από την επανασύνδεση με την πραγματική ζωή μπορούμε να ανακτήσουμε την ελευθερία, την αυθεντικότητα και το νόημα που συχνά χάνεται πίσω από την οθόνη.

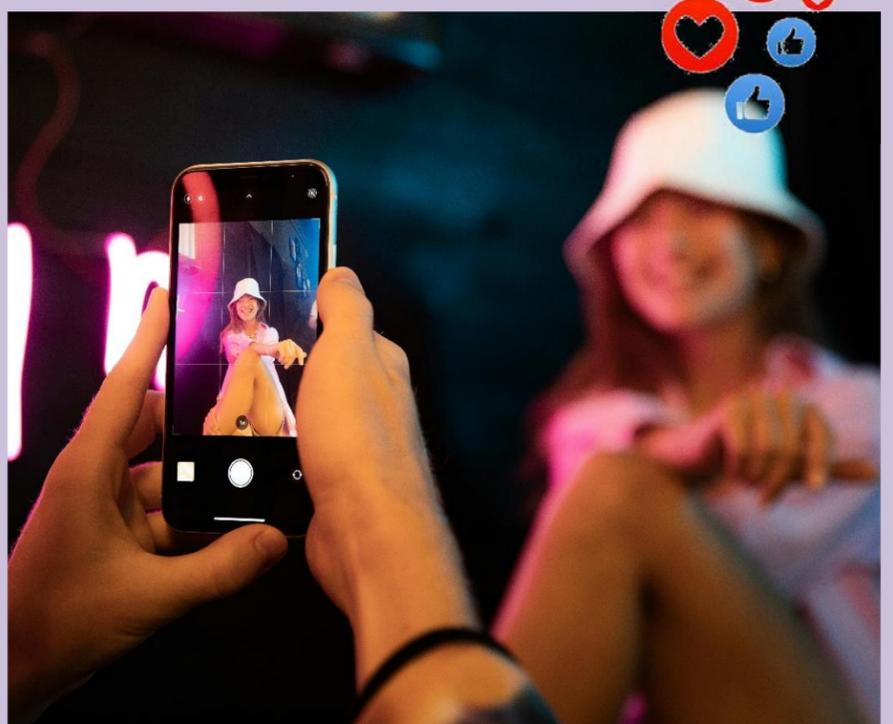

Influencers: πρότυπα ή προϊόντα;

Της ΑΛΚΗΣΤΗΣ ΦΥΛΑΚΤΗ

Τα τελευταία χρόνια οι influencers έχουν κατακλύσει τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και έχουν εξελιχθεί σε ισχυρούς παράγοντες διαμόρφωσης απόψεων, στάσεων και καταναλωτικών επιλογών. Από τη μόδα και την ομορφιά μέχρι την πολιτική άποψη και τον τρόπο ζωής, η επιρροή τους είναι εμφανής κυρίως στη νεολαία. Το ερώτημα όμως παραμένει: είναι οι influencers πρότυπα προς μίμηση ή απλώς προϊόντα ενός συστήματος που εμπορευματοποιεί την εικόνα και την προσωπικότητα;

Αρχικά, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι πολλοί influencers λειτουργούν ως σύγχρονα πρότυπα. Μέσα από τις αναρτήσεις τους προβάλλουν αξίες όπως η αυτοβελτίωση, η δημιουργικότητα, η αποδοχή της διαφορετικότητας ή ακόμη και η κοινωνική ευαισθητοποίηση. Υπάρχουν influencers που μιλούν ανοιχτά για ψυχική υγεία, για κοινωνικές ανισότητες ή για περιβαλλοντικά ζητήματα, ευαισθητοποιώντας χιλιάδες ή και εκατομμύρια ανθρώπους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η επιρροή τους μπορεί να είναι θετική, καθώς εμπνέουν το κοινό τους να σκεφτεί κριτικά, να ενημερωθεί και να αναλάβει δράση.

Hello BIG BROTHER

Έρευνα

ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Γ3.1

Επιπλέον, για πολλούς νέους οι influencers αποτελούν πιο «προσβάσιμα» πρότυπα σε σύγκριση με παραδοσιακές διασημότητες, όπως οι ηθοποιοί ή οι πολιτικοί. Εμφανίζονται ως «καθημερινοί άνθρωποι», με αδυναμίες και προβλήματα παρόμοια με αυτά του κοινού τους. Αυτή η αίσθηση οικειότητας δημιουργεί εμπιστοσύνη και ταύτιση, στοιχεία που ενισχύουν τον ρόλο τους ως προτύπων. Όταν ένας influencer μοιράζεται την προσωπική του διαδρομή προς την επιτυχία, συχνά μεταδίδει το μήνυμα ότι «αν τα κατάφερα εγώ, μπορείς κι εσύ».

Ωστόσο, η άλλη όψη του νομίσματος είναι εξίσου ισχυρή. Πολλοί influencers δεν είναι παρά προϊόντα μιας ψηφιακής βιομηχανίας που βασίζεται στο κέρδος, στη διαφήμιση και στην κατανάλωση. Η εικόνα τους είναι συχνά προσεκτικά κατασκευασμένη, φιλτραρισμένη και σκηνοθετημένη, με στόχο την προσέλκυση likes, followers και χορηγιών. Σε αυτό το πλαίσιο, ο influencer μετατρέπεται σε «ζωντανή διαφήμιση», όπου η αυθεντικότητα υποχωρεί μπροστά στις εμπορικές συμφωνίες.

Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο όταν προβάλλονται μη ρεαλιστικά πρότυπα ζωής και εμφάνισης. Η συνεχής προβολή τέλειων σωμάτων, πολυτελών ταξιδιών και ανέμελης καθημερινότητας μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα ανεπάρκειας, ζήλιας και χαμηλής αυτοεκτίμησης, ιδιαίτερα στους εφήβους. Οι influencers, σε αυτές τις περιπτώσεις, δεν λειτουργούν ως υγιή πρότυπα αλλά ως φορείς πίεσης και σύγκρισης, ενισχύοντας την επιφανειακότητα και τον καταναλωτισμό.

Επιπλέον, τίθεται και ζήτημα αξιοπιστίας. Όταν μια άποψη ή μια σύσταση συνδέεται άμεσα με οικονομικό όφελος, είναι δύσκολο να διαχωριστεί η ειλικρινής γνώμη από την πληρωμένη προώθηση. Έτσι, ο influencer παύει να είναι πρότυπο αξιών και μετατρέπεται σε προϊόν που «πουλάει» τρόπους ζωής, αντικείμενα και τάσεις. Η ευθύνη αυτή είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς το κοινό συχνά δεν διαθέτει την κριτική σκέψη για να αναγνωρίσει τη διαφήμιση πίσω από την προσωπική αφήγηση.

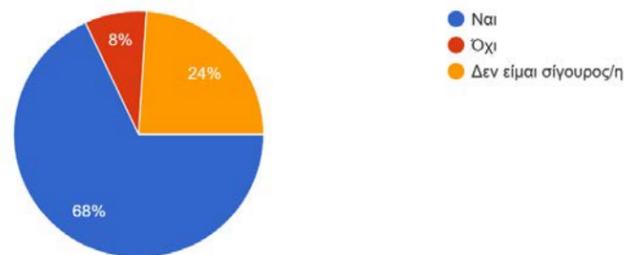
Συμπερασματικά, οι influencers μπορούν να είναι τόσο πρότυπα όσο και προϊόντα, ανάλογα με τον τρόπο που επιλέγουν να χρησιμοποιούν την επιρροή τους. Η διαφορά βρίσκεται στην αυθεντικότητα, στη διαφάνεια και στις αξίες που προβάλλουν. Από την άλλη πλευρά, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η στάση του κοινού. Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ψηφιακού γραμματισμού είναι απαραίτητη ώστε οι χρήστες να μην αποδέχονται άκριτα ό,τι προβάλλεται. Σε έναν κόσμο όπου η εικόνα συχνά υπερσχύει της ουσίας, το ερώτημα «πρότυπα ή προϊόντα;» παραμένει ανοιχτό και η απάντηση εξαρτάται τόσο από τους ίδιους τους influencers όσο και από εμάς που τους παρακολουθούμε.

ΣΥΝΤΟΜΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ιδιωτικότητα αναδεικνύεται σε κεντρικό ζήτημα της ψηφιακής εποχής, καθώς συνδέεται άμεσα με την ελευθερία, την αυτονομία και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Συμπερασματικά, η πρόκληση της ιδιωτικότητας στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης απαιτεί ισορροπία ανάμεσα στην καινοτομία και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μόνο μέσα από συλλογική ευθύνη, διαφάνεια και υπεύθυνη χρήση μπορεί η τεχνητή νοημοσύνη να λειτουργήσει ως εργαλείο προόδου χωρίς να υπονομεύει την ελευθερία του ατόμου.

Σήμερα, η TN δεν είναι πλέον σενάριο επιστημονικής φαντασίας, αλλά ένας αόρατος συνοδοιπόρος στην καθημερινότητά μας. Όμως, καθώς οι αλγόριθμοι μαθαίνουν να σκέφτονται, εμείς καλούμαστε να αναρωτηθούμε: Παραβιάζει η TN την ιδιωτικότητά μας ως ένας άλλος, κατά τον Όργουελ, Μεγάλος Αδελφός; Για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα, διενεργήσαμε ποσοτική έρευνα όπου με βάση στοχευμένα ερωτήματα διερευνήσαμε τις γνώσεις, τις στάσεις και τις ανησυχίες περίπου 200 μαθητών του σχολείου μας σχετικά με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Μέσα από ανώνυμο και εθελοντικό ερωτηματολόγιο καταγράψαμε τις αντιλήψεις των συμμαθητών μας. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια από τα αποτελέσματα.

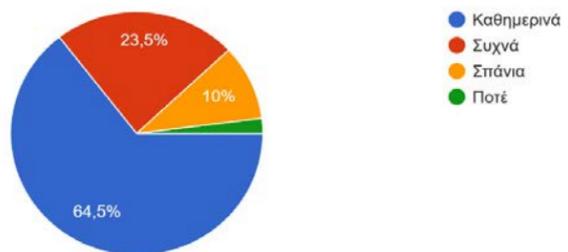
Πιστεύεις ότι η TN μπορεί να παραβιάσει την ιδιωτικότητα των χρηστών;
200 απαντήσεις

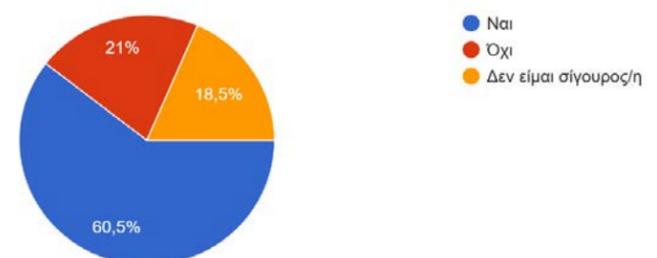
Ποιος τρόπος χρήσης TN θεωρείς ότι απειλεί περισσότερο την ιδιωτικότητα;
200 απαντήσεις

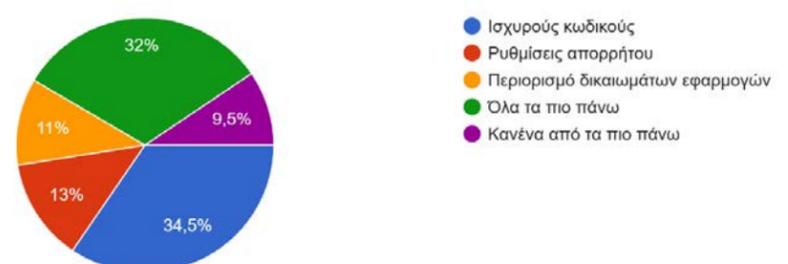
Πόσο συχνά χρησιμοποιείς εφαρμογές που βασίζονται στην TN (π.χ. social media, προτάσεις βίντεο);
200 απαντήσεις

Πιστεύεις ότι οι εφαρμογές «γνωρίζουν» περισσότερα για εσένα απ' όσα θα ήθελες;
200 απαντήσεις

Ποια μέτρα προστασίας χρησιμοποιείς;
200 απαντήσεις

Τεχνητή Νοημοσύνη και Ιδιωτικότητα στον Σύγχρονο Κόσμο

||| ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Γ3.1

Η ραγδαία ανάπτυξη της Τεχνητής Νοημοσύνης αποτελεί μία από τις σημαντικότερες τεχνολογικές εξελίξεις του 21ου αιώνα. Από απλές εφαρμογές στα κινητά μας τηλέφωνα μέχρι σύνθετα συστήματα ανάλυσης δεδομένων, η ΤΝ επηρεάζει όλο και περισσότερο την καθημερινότητά μας. Παράλληλα, η αυξανόμενη χρήση ψηφιακών υπηρεσιών έχει οδηγήσει στη συλλογή τεράστιων ποσοτήτων προσωπικών δεδομένων, γεγονός που δημιουργεί έντονους προβληματισμούς γύρω από την ιδιωτικότητα, την ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Στη συνέντευξη που ακολουθεί εξετάζονται οι βασικές πτυχές της Τεχνητής Νοημοσύνης, τα οφέλη της, αλλά και οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η αλόγιστη χρήση της.

Ερώτηση: Τι είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη και γιατί απασχολεί τόσο έντονα την κοινωνία τα τελευταία χρόνια;

Απάντηση: Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι ένας ευρύς επιστημονικός και τεχνολογικός τομέας που στοχεύει στη δημιουργία συστημάτων ικανών να προσομοιώνουν ανθρώπινες νοητικές λειτουργίες, όπως η μάθηση, η λογική σκέψη και η επίλυση προβλημάτων. Παρότι οι πρώτες θεωρητικές προσεγγίσεις εμφανίστηκαν ήδη από τη δεκαετία του 1950, για πολλές δεκαετίες η πρακτική εφαρμογή της ΤΝ παρέμενε περιορισμένη λόγω έλλειψης υπολογιστικής ισχύος και δεδομένων. Τα τελευταία χρόνια, όμως, η ψηφιοποίηση της καθημερινής ζωής και η ανάπτυξη ισχυρών υπολογιστικών συστημάτων επέτρεψαν στην Τεχνητή Νοημοσύνη να περάσει από το θεωρητικό επίπεδο στη μαζική χρήση. Σήμερα τη συναντάμε σε τομείς όπως η ιατρική διάγνωση, οι έξυπνες μεταφορές, η εκπαίδευση, αλλά και στην ψυχαγωγία και την ενημέρωση.

Ερώτηση: Γιατί τα δεδομένα θεωρούνται τόσο απαραίτητα για τη λειτουργία της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Απάντηση: Τα δεδομένα αποτελούν τον βασικό πυλώνα της σύγχρονης Τεχνητής Νοημοσύνης. Τα περισσότερα συστήματα ΤΝ βασίζονται στη μηχανική μάθηση, μια διαδικασία κατά την οποία οι αλγόριθμοι αναλύουν μεγάλες ποσότητες πληροφοριών ώστε να εντοπίσουν μοτίβα και συσχετίσεις. Όσο περισσότερα δεδομένα διαθέτει ένα σύστημα, τόσο μεγαλύτερη ακρίβεια μπορεί να επιτύχει.

Για παράδειγμα, ένα σύστημα αυτόματης μετάφρασης πρέπει να έχει «εκτεθεί» σε εκατομμύρια προτάσεις σε διαφορετικές γλώσσες, ενώ ένα σύστημα αναγνώρισης εικόνων χρειάζεται τεράστιο αριθμό φωτογραφιών. Αυτή η εξάρτηση από τα δεδομένα καθιστά την πρόσβαση σε πληροφορίες εξαιρετικά πολύτιμη.

Ερώτηση: Τι είδους δεδομένα συλλέγονται συνήθως;

Απάντηση: Συλλέγονται δεδομένα που αφορούν τη συμπεριφορά μας: τι μας αρέσει, τι σχολιάζουμε, πόσο χρόνο περνάμε σε ένα βίντεο, ποιες ιστοσελίδες επισκεπτόμαστε. Σε πολλές περιπτώσεις συνδυάζονται δεδομένα από διαφορετικές πλατφόρμες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πολύ λεπτομερή προφίλ χρηστών. Από αυτά τα προφίλ μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα όχι μόνο για τα ενδιαφέροντά μας, αλλά και για την προσωπικότητα ή τις πολιτικές μας απόψεις.

Ερώτηση: Πώς επηρεάζει αυτή η ανάγκη για δεδομένα την ιδιωτικότητα των πολιτών;

Απάντηση: Η αυξημένη ανάγκη για δεδομένα δημιουργεί σοβαρά ζητήματα ιδιωτικότητας. Καθημερινά οι χρήστες μοιράζονται προσωπικές πληροφορίες, συχνά χωρίς να αντιλαμβάνονται το εύρος και τις πιθανές συνέπειες αυτής της πράξης. Η αποδοχή όρων χρήσης χωρίς ανάγνωση και η ανεξέλεγκτη χρήση εφαρμογών οδηγούν στη μαζική συλλογή δεδομένων. Έτσι, η ιδιωτικότητα μετατρέπεται σε ένα είδος «νομίσματος» με το οποίο οι χρήστες πληρώνουν για την πρόσβαση στις υπηρεσίες. Ιδιαίτερα στις δωρεάν εφαρμογές, το επιχειρηματικό μοντέλο βασίζεται στη συλλογή δεδομένων.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Συνέντευξη με **Δρ. Χριστίνα Ορφανίδου**, επικεφαλής τεχνητής νοημοσύνης στον όμιλο **Columbia**. Η Δρ. Ορφανίδου παρουσίασε με σαφήνεια τις σύγχρονες εξελίξεις στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης και ανέλυσε τις σημαντικές προκλήσεις που αυτή δημιουργεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα ζητήματα ιδιωτικότητας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, αναδεικνύοντας τόσο τους κινδύνους όσο και τις ευθύνες που προκύπτουν για πολίτες, οργανισμούς και θεσμούς στη νέα ψηφιακή εποχή.

«Αν η υπηρεσία είναι δωρεάν, τότε το προϊόν είσαι εσύ».

Υπάρχει η γνωστή φράση: «αν η υπηρεσία είναι δωρεάν, τότε το προϊόν είσαι εσύ». Το πρόβλημα άρα δεν είναι τόσο η ίδια η Τεχνητή Νοημοσύνη, όσο ο τρόπος συλλογής και χρήσης των δεδομένων.

Ερώτηση: Τι είδους συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν από τα δεδομένα των χρηστών;

Απάντηση: Η ανάλυση των ψηφιακών δεδομένων επιτρέπει τη δημιουργία λεπτομερών προφίλ χρηστών. Από τη διαδικτυακή μας συμπεριφορά μπορούν να εξαχθούν πληροφορίες για τις συνήθειες, τα ενδιαφέροντα, το κοινωνικό περιβάλλον και τις πολιτικές ή ιδεολογικές μας απόψεις. Αυτά τα προφίλ χρησιμοποιούνται κυρίως για στοχευμένη διαφήμιση, αλλά μπορούν επίσης να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται η πληροφορία στον κάθε χρήστη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτή η πρακτική οδηγεί στη δημιουργία «φούσκας πληροφόρησης», όπου ο χρήστης εκτίθεται μόνο σε απόψεις που επιβεβαιώνουν τις ήδη υπάρχουσες πεποιθήσεις του.

Ερώτηση: Υπάρχει κίνδυνος διακρίσεων μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Απάντηση: Ναι, και αυτό είναι ένα από τα πιο σοβαρά ζητήματα. Αν τα δεδομένα με τα οποία εκπαιδεύεται ένα σύστημα περιέχουν προκαταλήψεις, τότε και το σύστημα θα τις αναπαράγει. Αυτό μπορεί να επηρεάσει αποφάσεις σε τομείς όπως η πρόσληψη προσωπικού, η παροχή δανείων ή η αξιολόγηση υποψηφίων. Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι ουδέτερη. Αντικατοπτρίζει την κοινωνία που τη δημιούργησε.

Ερώτηση: Υπάρχουν παραδείγματα όπου η χρήση δεδομένων οδήγησε σε σοβαρά κοινωνικά προβλήματα;

Απάντηση: Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το σκάνδαλο της Cambridge Analytica. Η υπόθεση αυτή αποκάλυψε πώς δεδομένα χρηστών συλλέχθηκαν χωρίς επαρκή συγκατάθεση και χρησιμοποιήθηκαν για πολιτική χειραγώγηση. Το περιστατικό αυτό ανέδειξε τον κίνδυνο που προκύπτει όταν η τεχνολογία χρησιμοποιείται χωρίς διαφάνεια και έλεγχο. Το ζήτημα αυτό δεν αφορά μόνο την ιδιωτικότητα, αλλά αγγίζει και τη λειτουργία της δημοκρατίας, καθώς η χειραγώγηση της πληροφορίας μπορεί να επηρεάσει τις πολιτικές επιλογές των πολιτών.

Ερώτηση: Ποιοι είναι οι βασικοί κίνδυνοι της αναγνώρισης προσώπου;

Απάντηση: Η αναγνώριση προσώπου βασίζεται σε βιομετρικά δεδομένα, τα οποία θεωρούνται από τα πιο ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Σε αντίθεση με άλλες πληροφορίες, τα βιομετρικά χαρακτηριστικά δεν μπορούν να τροποποιηθούν. Η μαζική χρήση αυτής της τεχνολογίας μπορεί να οδηγήσει σε συνεχή επιτήρηση των πολιτών, περιορίζοντας την ανωνυμία και την ελευθερία. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η πιθανότητα χρήσης της αναγνώρισης προσώπου από κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς χωρίς επαρκή νομικό έλεγχο.

Ερώτηση: Ποιος είναι ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη ρύθμιση της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Απάντηση: Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προσπαθήσει να δημιουργήσει ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο για την προστασία των πολιτών. Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (GDPR) θέτει αρκετά αυστηρούς κανόνες για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Από την άλλη ο νέος Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη (EU AI Act) απαγορεύει συγκεκριμένες πρακτικές, όπως η κοινωνική βαθμολόγηση πολιτών και η χρήση βιομετρικής αναγνώρισης σε πραγματικό χρόνο, με ορισμένες εξαιρέσεις. Στοχεύει στη ρύθμιση εφαρμογών υψηλού κινδύνου. Ορισμένες χρήσεις απαγορεύονται πλήρως, ενώ άλλες υπόκεινται σε αυστηρούς περιορισμούς. Παρά ταύτα, η εφαρμογή των κανονισμών αυτών παραμένει δύσκολη, καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται ταχύτερα από τη νομοθεσία.

Ερώτηση: Πρέπει τελικά να φοβόμαστε την Τεχνητή Νοημοσύνη;

Απάντηση: Όχι, αλλά πρέπει να είμαστε ιδιαίτερα προσεκτικοί. Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι ένα ισχυρό εργαλείο, όπως ήταν κάποτε το διαδίκτυο. Το ζητούμενο δεν είναι να την απορρίψουμε, αλλά να τη χρησιμοποιούμε με γνώση και υπευθυνότητα. Η εκπαίδευση και ο ψηφιακός γραμματισμός παίζουν καθοριστικό ρόλο, για τους νέους.

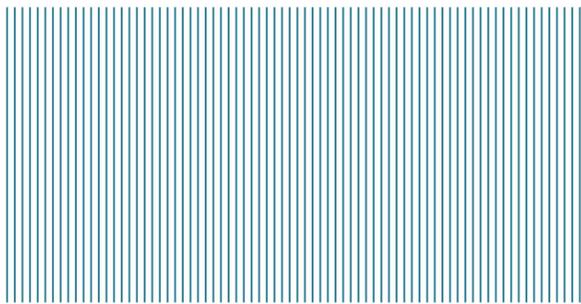
Ερώτηση: Τι μπορεί να κάνει ένας απλός χρήστης για να προστατευθεί και ποιος είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης και της κοινωνίας;

Απάντηση: Ο χρήστης μπορεί να είναι πιο προσεκτικός με τις εφαρμογές που χρησιμοποιεί, να ελέγχει τις ρυθμίσεις απορρήτου, να περιορίζει τα δικαιώματα πρόσβασης και να αποφεύγει τη δημοσίευση πολύ προσωπικών πληροφοριών. Μικρές καθημερινές επιλογές μπορούν να κάνουν μεγάλη διαφορά.

Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό παράγοντα για την ορθή χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης. Ο ψηφιακός γραμματισμός βοηθά τους πολίτες να κατανοήσουν τις τεχνολογίες που χρησιμοποιούν και να αναπτύξουν κριτική σκέψη. Παράλληλα, η κοινωνία συνολικά καλείται να θέσει ηθικά και νομικά όρια στη χρήση της ΤΝ.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του σύγχρονου κόσμου και οι δυνατότητές της είναι τεράστιες. Παράλληλα, όμως, η εκτεταμένη χρήση προσωπικών δεδομένων δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για την ιδιωτικότητα, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η πρόκληση δεν είναι να απορρίψουμε την τεχνολογία, αλλά να τη χρησιμοποιήσουμε με υπευθυνότητα, διαφάνεια και σεβασμό στον άνθρωπο. Μέσα από σωστή νομοθεσία, ενημέρωση και εκπαίδευση, η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να αποτελέσει εργαλείο προόδου, χωρίς να υπονομεύει τις βασικές αξίες της κοινωνίας.

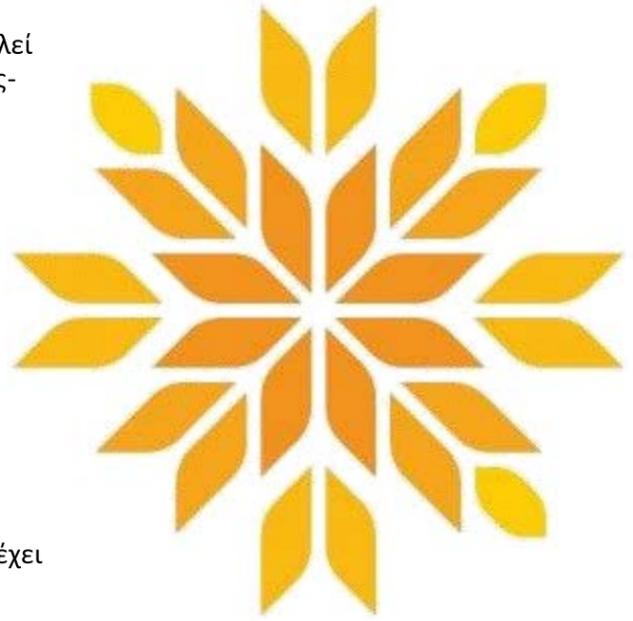

Η ΚΥΠΡΟΣ ΠΡΟΕΔΡΕΥΕΙ || ΙΩΑΝΝΑΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ, Γ1.2

Ευκαιρία ουσίας ή ακόμα ένας τίτλος;

Η ανάληψη της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Κύπρο αποτελεί αναμφίβολα ένα γεγονός με ιδιαίτερο συμβολισμό και πολιτικό βάρος. Για ένα μικρό κράτος-μέλος, όπως η Κύπρος, η προεδρία αυτή δημιουργεί την προσδοκία ότι η χώρα θα βρεθεί στο επίκεντρο των ευρωπαϊκών εξελίξεων, με αυξημένες αρμοδιότητες, ευθύνες αλλά και δυνατότητες παρέμβασης. Ωστόσο, ως νέα της Κύπρου και αυριανή πολίτης της Ευρώπης και του κόσμου, δεν μπορώ παρά να αναρωτηθώ: πρόκειται πράγματι για μια ουσιαστική ευκαιρία ή για έναν ακόμη θεσμικό τίτλο που θα διεκπεραιωθεί χωρίς μακροπρόθεσμο αντίκτυπο;

Η προεδρία δύναται να λειτουργήσει ως καταλύτης αναβάθμισης του κράτους, όχι μόνο σε επίπεδο διεθνούς εικόνας, αλλά και στο εσωτερικό. Οι κρατικές υπηρεσίες, οι θεσμοί και οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων καλούνται να λειτουργήσουν με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, διαφάνεια και ευρωπαϊκή νοοτροπία. Θεωρητικά, αυτό θα μπορούσε να συμβάλει σε έναν εκσυγχρονισμό του κράτους και σε μια αλλαγή κουλτούρας, όπου η ποιότητα, η συνεργασία και η ευθύνη θα αντικαταστήσουν τη στασιμότητα και τον εφησυχασμό. Το ερώτημα, όμως, παραμένει αν αυτή η αλλαγή θα έχει διάρκεια ή αν θα περιοριστεί στο χρονικό πλαίσιο της προεδρίας.

Ως προεδρεύουσα χώρα, η Κυπριακή Δημοκρατία θα κληθεί να διαχειριστεί και να προωθήσει σημαντικά ζητήματα που αφορούν την ασφάλεια, την ενέργεια, την εκπαίδευση, την οικονομία και τις διεθνείς σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο ρόλος της Κύπρου ως γέφυρας μεταξύ Ευρώπης και Μέσης Ανατολής. Η γεωγραφική της θέση και η ιστορική της εμπειρία θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ενίσχυση του διαλόγου, της συνεργασίας και της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ λαών που εδώ και δεκαετίες δοκιμάζονται από συγκρούσεις και πολέμους. Όμως, μπορεί άραγε μια μικρή χώρα να επηρεάσει ουσιαστικά τόσο σύνθετα και βαθιά ριζωμένα προβλήματα ή θα περιοριστεί σε ρόλο διαμεσολαβητή χωρίς πραγματική ισχύ;

Για εμάς τους νέους, η ευρωπαϊκή προεδρία γεννά ελπίδες αλλά και ανησυχίες. Από τη μία, προσφέρει τη δυνατότητα συμμετοχής, εξωστρέφειας και επαφής με το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, καλλιεργώντας μια πιο ενεργή ευρωπαϊκή συνείδηση. Από την άλλη, υπάρχει ο φόβος ότι οι νέοι θα παραμείνουν θεατές, αν δεν τους δοθεί ουσιαστικός ρόλος και λόγος. Η πρόκληση είναι να μετατραπεί η προεδρία σε αφετηρία πραγματικής συμμετοχής και όχι σε μια ακόμη χαμένη ευκαιρία.

Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί και το κατά πόσο η Κύπρος θα αξιοποιήσει την προεδρία για να αναδείξει το εθνικό μας πρόβλημα. Η Κύπρος παραμένει, εδώ και 51 χρόνια, η μόνη κατεχόμενη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θύμα εισβολής και συνεχιζόμενης κατοχής από την Τουρκία. Η προεδρία θα μπορούσε να αποτελέσει βήμα για την ουσιαστική ευρωπαϊκοποίηση του Κυπριακού, όχι απλώς ως ένα ζήτημα εξωτερικής πολιτικής, αλλά ως πρόβλημα παραβίασης θεμελιωδών ευρωπαϊκών αρχών και αξιών. Το ερώτημα, ωστόσο, είναι αν θα υπάρξει η πολιτική βούληση και η στρατηγική τόλμη για κάτι τέτοιο ή αν το θέμα θα περιοριστεί σε τυπικές αναφορές και διπλωματικές ισορροπίες.

Η ανάληψη της Ευρωπαϊκής Προεδρίας είναι αναμφίβολα τιμή για την Κύπρο. Η πραγματική της αξία, όμως, θα κριθεί από το αν θα αφήσει ουσιαστικό αποτύπωμα: αν θα συμβάλει στην επίλυση χρόνιων προβλημάτων, στην ενδυνάμωση των θεσμών και στη δημιουργία προοπτικής για τους νέους. Ως νέα Κύπρια, δεν ζητώ θαύματα. Ζητώ πως με ειλικρίνεια, όραμα και θάρρος θα αξιοποιηθεί αυτή η συγκυρία όχι μόνο για το «φαίνεσθαι», αλλά για το «είναι» της Κύπρου μέσα στην Ευρώπη και τον κόσμο.

Ο Τύμβος της Μακεδονίτισσας: Εκεί όπου η σιωπή μιλά

ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΝΔΡΗ, Γ1.2

Δεν είχα ξαναπάει στον Τύμβο της Μακεδονίτισσας. Τον ήξερα σαν όνομα. Σαν σημείο στον χάρτη της Λευκωσίας. Σαν κάτι που «πρέπει» να γνωρίζεις αν είσαι Κύπριος. Όμως άλλο να ξέρεις, κι άλλο να στέκεσαι εκεί.

Μπαίνοντας στον χώρο, η πρώτη αίσθηση είναι η σιωπή. Όχι η άδεια σιωπή, αλλά εκείνη που βαραίνει. Σαν να κουβαλά φωνές που δεν ειπώθηκαν ποτέ, κραυγές που κόπηκαν απότομα, ιστορίες που έμειναν μισές. Κάτω από το χώμα δεν βρίσκονται μόνο οστά. Βρίσκονται ζωές. Νεαρά παιδιά. Άνθρωποι που ήρθαν να υπερασπιστούν μια πατρίδα που ακόμα παλεύει να δικαιωθεί.

Ο τύμβος δεν είναι απλώς ένας λόφος με μνημεία. Είναι ο τόπος όπου θάφτηκαν, κάτω από το χώμα, δεκάδες νεαροί άνδρες που πήραν μέρος σε μια από τις πιο τραγικές στιγμές της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας: την επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1974 και την αιματηρή κατάληξή της. Το μνημείο αυτό συνδέεται άμεσα και με το αεροσκάφος Noratlas και την «Επιχείρηση Νίκη», μία προσπάθεια μεταφοράς ενισχύσεων από την Ελλάδα προς την Κύπρο, που κατέληξε σε τραγωδία.

Στα ξημερώματα της 22ας Ιουλίου 1974, καθώς η Τουρκία είχε ήδη εισβάλει και οι μάχες ήταν

σφοδρές, μια σειρά από μεταγωγικά αεροσκάφη Noratlas απογειώθηκαν από την Κρήτη με σκοπό να ενισχύσουν τις ελληνικές και κυπριακές δυνάμεις. Ένα από αυτά, το «ΝΙΚΗ-4», μεταφέροντας ελληνικές ειδικές δυνάμεις, καταρρίφθηκε κατά λάθος από φίλια πυρά ενώ επιχειρούσε να προσγειωθεί στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας, όταν οι αμυντικές δυνάμεις το ερμήνευσαν λανθασμένα ως εχθρικό αεροσκάφος. Μόνο ένας από τους 32 άνδρες επέζησε, ενώ οι υπόλοιποι χάθηκαν μέσα στις φλόγες και τη σύγχυση εκείνης της νύχτας.

(συνέχεια σελ.11)

Κύπρος και ελληνικότητα:

Ιστορία που δεν αμφισβητείται, μνήμη που δεν διαγράφεται ||| ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΝΔΡΗ, Γ1.2

Η ελληνικότητα της Κύπρου δεν είναι πολιτικό σύνθημα ούτε μεταγενέστερη εθνική κατασκευή. Ριζώνει βαθιά στην αρχαιότητα. Ο εξελληνισμός του νησιού ξεκινά ήδη από τη μυκηναϊκή περίοδο, τον 12ο αιώνα π.Χ., όταν Αχαιοί άποικοι εγκαθίστανται στο νησί μετά την κατάρρευση του μυκηναϊκού κόσμου. Η ελληνική γλώσσα, η θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα εδραιώνονται σταδιακά και καθορίζουν την ταυτότητα των κατοίκων. Οι πόλεις-βασίλεια της Κύπρου συμμετέχουν στον ευρύτερο ελληνικό κόσμο, μοιράζονται κοινούς μύθους, θεούς και πολιτισμικές αναφορές.

Κατά την κλασική και ελληνιστική περίοδο, η Κύπρος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του ελληνικού πολιτισμού. Η χρήση της ελληνικής γλώσσας δεν είναι επιφανειακή, αλλά καθολική και διαχρονική. Ακόμη και όταν το νησί περνά υπό ξένη κυριαρχία –Πέρσες, Ρωμαίοι– η ελληνική ταυτότητα όχι μόνο δεν εξαφανίζεται, αλλά ενισχύεται. Η Κύπρος δεν αφομοιώνεται. Αντιστέκεται πολιτισμικά, διατηρώντας τη γλώσσα και την αυτοσυνειδησία της.

Η συνέχεια αυτή γίνεται ακόμη πιο εμφανής κατά τη βυζαντινή περίοδο. Για πάνω από χίλια χρόνια, η Κύπρος αποτελεί μέρος του ελληνορθόδοξου κόσμου. Η Ορθοδοξία λειτουργεί ως φορέας ελληνικής παιδείας, γλώσσας και παράδοσης. Τα μοναστήρια, τα σχολεία και η εκκλησιαστική διοίκηση διατηρούν ζωντανή την ελληνική συνείδηση, ακόμη και στις πιο δύσκολες περιόδους.

Όσοι αμφισβητούν την ελληνικότητα της Κύπρου φαίνεται να ξεχνούν, ή να επιλέγουν να αγνοούν, ότι η ταυτότητα ενός λαού δεν καθορίζεται από περιστασιακές πολιτικές συνθήκες, αλλά από τη συλλογική μνήμη και τη διαχρονική πολιτισμική του πορεία.

Η οθωμανική κατάκτηση το 1571 δεν ανέκοψε αυτή τη συνέχεια. Παρά την καταπίεση και τις δυσκολίες, ο ελληνικός πληθυσμός της Κύπρου διατήρησε τη γλώσσα, τη θρησκεία και την αυτοσυνειδησία του. Η Εκκλησία της Κύπρου αναδείχθηκε σε θεματοφύλακα της ελληνικής ταυτότητας, λειτουργώντας όχι μόνο ως θρησκευτικός αλλά και ως εθνικός θεσμός. Αν η ελληνικότητα της Κύπρου ήταν επιφανειακή ή «εισαγόμενη», θα είχε χαθεί μέσα σε αιώνες ξένης κυριαρχίας. Αντίθετα, επιβίωσε και ενισχύθηκε.

Στη νεότερη ιστορία, η ελληνική συνείδηση των Κυπρίων εκφράζεται ανοιχτά και πολιτικά. Η συμμετοχή Κυπρίων στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, οι διωγμοί και οι εκτελέσεις από τους Οθωμανούς, αλλά και το διαχρονικό αίτημα της Ένωσης με την Ελλάδα, δεν αφήνουν περιθώρια αμφισβήτησης. Δεν πρόκειται για επιβολή από «μητέρα πατρίδα», αλλά για γνήσια έκφραση συλλογικής ταυτότητας και επιθυμίας αυτοδιάθεσης.

Ακόμη και στη σύγχρονη ιστορία, μετά την ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960, η ελληνικότητα της Κύπρου δεν αναιρείται από την κρατική της υπόσταση.

Το να είναι η Κύπρος ανεξάρτητο κράτος δεν σημαίνει ότι παύει να είναι ελληνική στον πολιτισμό, τη γλώσσα και τη συνείδηση της πλειοψηφίας των κατοίκων της. Η τουρκική εισβολή του 1974 και η συνεχιζόμενη κατοχή μέρους του νησιού καθιστούν την αμφισβήτηση της ελληνικότητας όχι απλώς λανθασμένη, αλλά ηθικά προβληματική. Όταν ένας λαός βιώνει προσφυγιά, κατοχή και απώλεια, η άρνηση της ταυτότητάς του λειτουργεί ως δεύτερη μορφή βίας.

Γιατί, λοιπόν, επιμένουν κάποιοι να αμφισβητούν την ελληνικότητα της Κύπρου; Εν μέρει από άγνοια, εν μέρει από ιδεολογική σύγχυση και, σε ορισμένες περιπτώσεις, από πολιτικό υπολογισμό. Η προσπάθεια να παρουσιαστεί η ιστορία ως «ουδέτερη» και αποεθνικοποιημένη οδηγεί συχνά σε ισοπεδωτικές προσεγγίσεις που εξυπηρετούν τη λήθη και όχι τη συμφιλίωση. Η αναγνώριση της ελληνικής ταυτότητας της Κύπρου δεν αναιρεί τα δικαιώματα άλλων κοινοτήτων ούτε εμποδίζει τον διάλογο. Αντίθετα, αποτελεί προϋπόθεση ειλικρίνειας.

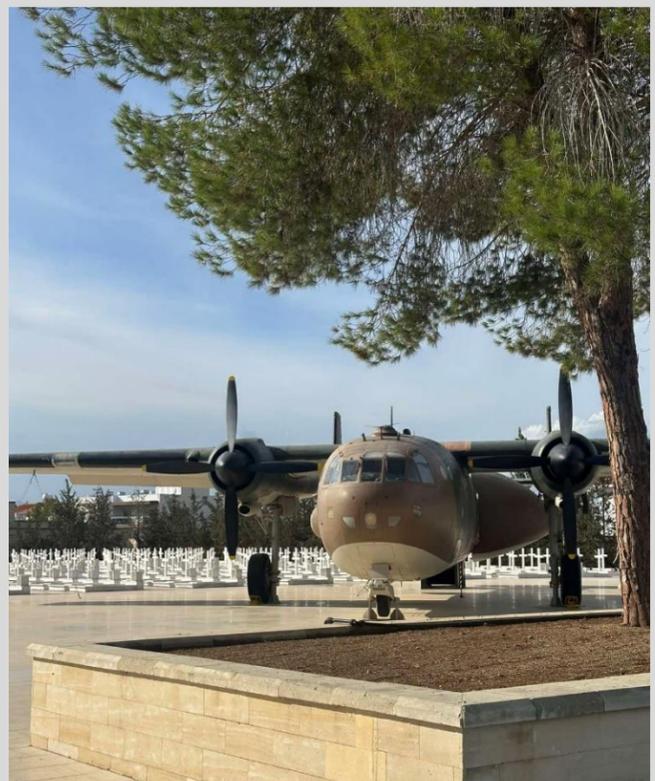
Η ιστορία δεν αλλάζει με δηλώσεις ούτε με ευχές. Η ελληνικότητα της Κύπρου δεν είναι θέμα πολιτικής άποψης, αλλά αποτέλεσμα χιλιετών ιστορικής συνέχειας. Το πραγματικό ερώτημα, λοιπόν, δεν είναι αν η Κύπρος είναι ελληνική, αλλά αν είμαστε διατεθειμένοι να σεβαστούμε την ιστορική αλήθεια και τη μνήμη ενός λαού. Σε έναν κόσμο όπου η λήθη συχνά παρουσιάζεται ως πρόοδος, η υπεράσπιση της ιστορίας δεν είναι εθνικισμός. Είναι πράξη ευθύνης. Και η Κύπρος, ελληνική στην ψυχή, τη γλώσσα και τον πολιτισμό της, δεν χρειάζεται πιστοποιητικά ελληνικότητας. Τα φέρει ήδη μέσα στον χρόνο.

Όσα σώματα μπορούσαν να εντοπιστούν, θάφτηκαν εκεί όπου βρίσκεται σήμερα ο Τύμβος της Μακεδονίτισσας, μαζί με τα συντρίμμια του αεροσκάφους. Για δεκαετίες, αυτό το μυστήριο έμεινε αθέατο, μέσα στην σιωπή του μνημείου. Μόλις πρόσφατα έγιναν προσπάθειες να ανασκαφούν τα οστά και τα συντρίμμια που βρίσκονταν κάτω από τον τύμβο, ώστε να αποδοθούν οι σωστοί τόποι ταφής και να επιστραφούν τα οστά των ηρώων στις οικογένειές τους.

Στέκομαι μπροστά στους σταυρούς και σκέφτομαι πόσο νέοι ήταν. Σχεδόν στην ηλικία μου. Άλλοι ίσως μικρότεροι. Πόσα όνειρα χωρούν σε είκοσι χρόνια ζωής; Πόσα «μετά» δεν πρόλαβαν; Κι αναρωτιέμαι: πόσο άδικο είναι να μεγαλώνεις σε μια χώρα που έμαθε να ζει με το τραύμα, να το κουβαλά σαν κάτι φυσιολογικό. Ο Τύμβος δεν μιλά μόνο για τον πόλεμο. Μιλά για τη μνήμη. Για μια Κύπρο που 51 χρόνια μετά παραμένει μοιρασμένη. Για μια πατρίδα που ακόμα δεν γύρισε πίσω στα σπίτια της, στα χωριά της, στους τάφους των προγόνων της. Που ακόμα μετρά αγνοούμενους. Που ακόμα περιμένει δικαίωση.

Φεύγοντας, ένιωσα ότι δεν είμαι πια η ίδια. Γιατί η ιστορία, όταν την αντικρίσεις κατάματα, δεν σε αφήνει αλώβητο. Δεν είναι κεφάλαιο σε βιβλίο. Είναι χώμα, είναι ονόματα χαραγμένα σε μάρμαρο, είναι μητέρες που έφυγαν χωρίς να μάθουν, είναι παιδιά που μεγάλωσαν χωρίς πατέρες. Ο Τύμβος της Μακεδονίτισσας δεν είναι απλώς ένας τόπος μνήμης. Είναι μια υπενθύμιση ευθύνης. Να μην ξεχάσουμε. Να μην συνηθίσουμε την κατοχή. Γιατί μια πατρίδα που ξεχνά, χάνεται για δεύτερη φορά. Και η Κύπρος δεν αντέχει να χαθεί ξανά.

Άρωμα παράδοσης... το λευκαρίτικο κέντημα

ΣΤΑΥΡΗΛΙΑΣ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, Γ1.2

Μπαίνοντας στα Λεύκαρα, ο επισκέπτης δεν βλέπει πια τα παλιά εργαστήρια γεμάτα γυναίκες γύρω από τραπέζια με νήματα και βελόνες. Αντίθετα, η τέχνη του λευκαρίτικου κεντήματος έχει μεταφερθεί στα σπίτια των τεχνιτριών. Κάθε σπίτι μοιάζει με μικρό εργαστήριο. Οι βελονιές γίνονται αθόρυβα, με προσοχή και αγάπη, ενώ ταυτόχρονα μεταφέρουν τη γνώση στους νέους που μαθαίνουν το κέντημα.

Καθίσαμε σε ένα από αυτά τα σπίτια, και η κυρία Μαρία, μια από τις πιο έμπειρες τεχνίτριες, μας υποδέχτηκε με χαμόγελο: «Κάποτε υπήρχαν εργαστήρια, τώρα κεντάμε στα σπίτια μας. Αλλά η ψυχή της τέχνης δεν άλλαξε. Κάθε βελονιά είναι μια ιστορία, ένα κομμάτι των Λευκάρων», μας είπε καθώς ξεδίπλωνε ένα λευκαρίτικο που μόλις τελείωσε.

Στον τοίχο, μια σειρά από κεντήματα περιμένουν να ταξιδέψουν σε τουριστικά καταστήματα. Τα μαγαζιά αυτά έχουν αντικαταστήσει σε μεγάλο βαθμό τα εργαστήρια του παρελθόντος, φέρνοντας την τέχνη στον δρόμο και στους επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Η κυρία Μαρία μας δείχνει πώς η παράδοση προσαρμόζεται: «Οι τουρίστες αγαπούν τα μικρά σχέδια, τα κεντήματα που μπορούν να πάρουν μαζί τους».

Λίγο αργότερα συναντήσαμε τον κύριο Μιχάλη Ρούβη που μας αφηγήθηκε μία παλιά ιστορία. Όπως μας εξήγησε σύμφωνα με την παράδοση, το 1481 ο Λεονάρντο ντα Βίντσι επισκέφθηκε την Κύπρο και αγόρασε λευκαρίτικο κέντημα, το οποίο φέρεται να προσέφερε στον Καθεδρικό Ναό του Μιλάνου. Αν και το γεγονός αυτό κινείται ανάμεσα στην ιστορική καταγραφή και τον θρύλο, η αφήγηση αυτή έχει ενισχύσει τον συμβολικό δεσμό ανάμεσα στα Λεύκαρα και το Μιλάνο. Η τέχνη των λευκαρίτικων έχει αναγνωριστεί το 2009 ως στοιχείο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας από την UNESCO.

Ο κύριος Ρούβης, γνωρίζοντας αυτή την παράδοση, μιλούσε με συγκίνηση: «Όταν μου ζητήθηκε να σχεδιάσω ένα κέντημα για τον Καθεδρικό Ναό στο Μιλάνο ένιωσα μεγάλη ευθύνη. Δεν σχεδιάζα απλώς ένα κέντημα. Συνέχιζα μια ιστορία που ενώνει τα Λεύκαρα με το Μιλάνο εδώ και αιώνες». Έτσι, το λευκαρίτικο κέντημα που κοσμεί σήμερα τον Καθεδρικό Ναό του Μιλάνου δεν είναι μόνο έργο τέχνης. Είναι μια γέφυρα πολιτισμού, μια λεπτή κλωστή που συνδέει την κυπριακή παράδοση με την ιταλική ιστορία.

Το λευκαρίτικο κέντημα δεν είναι πια μόνο μια τεχνική. Είναι μια ζωντανή ιστορία που γράφεται καθημερινά, βελονιά-βελονιά, από τους ίδιους τους Λευκαρίτες.

Οι νέοι που μαθαίνουν σήμερα το κέντημα δεν περιορίζονται στις παραδοσιακές φόρμες. Δοκιμάζουν νέα μοτίβα, συνδυάζουν χρώματα, ακόμα και υφές, δίνοντας στη ζωντανή παράδοση μια σύγχρονη πνοή. Καθώς παρακολουθούσαμε μια νεαρή κοπέλα να δουλεύει, η ίδια είπε: «Μου αρέσει να βλέπω πώς οι παλιές τεχνικές μπορούν να γίνουν κάτι δικό μου. Είναι σαν να συνομιλώ με τις γιαγιάδες μου μέσω των βελονιών».

Καθώς φεύγαμε, η μυρωδιά από τα νήματα και το φως που έπεφτε πάνω στα κεντήματα μας άφησε μια αίσθηση ζωντανής παράδοσης. Τα Λεύκαρα δεν είναι απλώς ένας τόπος με ιστορία. Είναι ένας τόπος όπου η τέχνη συνεχίζει να ζει, στα σπίτια των ανθρώπων που την αγαπούν, και στις νέες γενιές που τη μεταμορφώνουν, κρατώντας την ταυτότητα του χωριού αναλλοίωτη.

Επαγγέλματα του περασμένου αιώνα

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΑΚΡΙΒΟΥ, Γ3.1

Εμπόριο

Μικροπωλητές

Εργάτριες μεταξιού

⇒ ΣΕΛ.13

Η ταυτότητα ενός τόπου δεν διαμορφώνεται μόνο από την ιστορία και τα μνημεία του, αλλά και από τα επαγγέλματα που άνθισαν μέσα στον χρόνο. Στην Κύπρο, και πιο συγκεκριμένα στη Λεμεσό, τα επαγγέλματα που συνδέθηκαν με τη θάλασσα, το εμπόριο και τις μικρές βιοτεχνίες συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτισμικής της φυσιογνωμίας.

Παραχώρηση φωτογραφιών: Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο Λεμεσού

Λεμεσός άλλης εποχής

επαγγέλματα που σχετίζονται με τη θάλασσα

Η Λεμεσός, χτισμένη δίπλα στη θάλασσα, ανέπτυξε από νωρίς επαγγέλματα που σχετίζονταν με το υγρό στοιχείο. Οι ψαράδες, με τις ξύλινες βάρκες και τα δίχτυα τους, δεν εξασφάλιζαν μόνο την τροφή των κατοίκων. Διαμόρφωναν έναν ολόκληρο τρόπο ζωής βασισμένο στη συνεργασία, την υπομονή και τον σεβασμό στη φύση. Παράλληλα, οι ναυτικοί και οι έμποροι αξιοποίησαν τη γεωγραφική θέση της πόλης, μετατρέποντάς την σε σημαντικό εμπορικό κέντρο της ανατολικής Μεσογείου. Το λιμάνι έγινε χώρος συνάντησης πολιτισμών, ιδεών και προϊόντων, επηρεάζοντας τη γλώσσα, τις συνήθειες και την καθημερινότητα των κατοίκων.

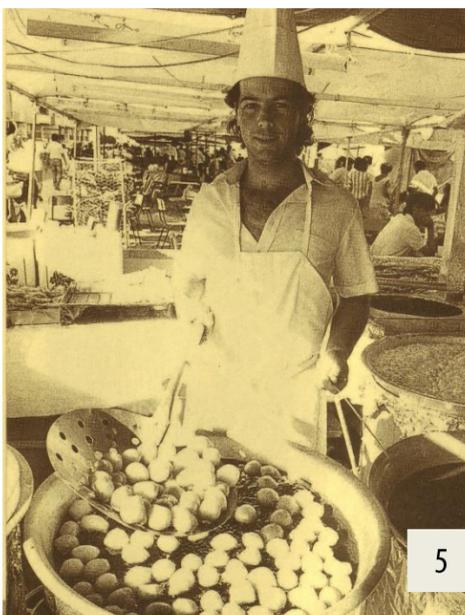
1. Φωτογραφία από την αποβάθρα της Λεμεσού στη Φραγκοκλησιά, 1960
2. Εξαγωγή εμπορευμάτων από την αποβάθρα του τελωνείου
3. Ψαράδες στην αποβάθρα των Εβραίων, 1950
4. Ψαράδες ανοιχτά του μόλου, μετά το 1940

μικροπωλητές

Στους δρόμους και στις γειτονιές της πόλης δραστηριοποιούνταν μικροπωλητές, οι οποίοι με τα καροτσάκια ή τους πάγκους τους πρόσφεραν φρούτα, λαχανικά, υφάσματα και άλλα αγαθά. Οι φωνές τους, τα παζάρια και η άμεση επαφή με τον κόσμο έδιναν ζωντάνια στον αστικό ιστό. Οι μικροπωλητές δεν ήταν απλώς έμποροι. Αποτελούσαν κομμάτι της κοινωνικής συνοχής, αφού γνώριζαν προσωπικά τους πελάτες τους και συμμετείχαν ενεργά στη ζωή της γειτονιάς.

5. Μικροπωλητής στο πανηγύρι Κατακλυσμού, 1965-70
6. Ο Πάγγαλος με το μαχαλεπί του κοντά στην εκκλησία των καθολικών, δεκαετία του 60'
7. Διακρίνονται τα καταστήματα, πιθανόν στην οδό Αγίου Ανδρέου

μικροβιοτέχνες

Ιδιαίτερη θέση κατείχαν και οι μικρές βιοτεχνίες, όπως εκείνες της επεξεργασίας μεταξίου. Η παραγωγή και η επεξεργασία του μεταξίου απαιτούσαν δεξιότητες, υπομονή και εξειδικευμένη γνώση, που συχνά μεταδιδόταν από γενιά σε γενιά. Τα εργαστήρια αυτά δεν παρήγαν μόνο υλικά αγαθά, αλλά και πολιτισμό: παραδοσιακά σχέδια, τεχνικές και αισθητικές αντιλήψεις που αντανάκλασαν την τοπική ταυτότητα.

8. Εργαζόμενες στα μετάξια, αρχές 20ου αιώνα

Η Κύπρος διψά...

Η σκληρή πραγματικότητα της λειψυδρίας

ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Γ3.1

Infographic που δημιουργήθηκε με πρόγραμμα TN με βάση τα στοιχεία του ΤΑΥ (Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων) για την εισροή νερού στα φράγματα της Κύπρου την τελευταία δεκαετία.

Η Κύπρος βρίσκεται αντιμέτωπη με μια από τις πιο δύσκολες περιόδους λειψυδρίας των τελευταίων δεκαετιών, με τις εικόνες από τα φράγματα του νησιού να αποτυπώνουν με τον πιο σκληρό τρόπο το μέγεθος του προβλήματος. Κατά την επίσκεψή μας σε αρκετά από αυτά, το τοπίο ήταν αποκαρδιωτικό: τεράστιες εκτάσεις γης που κάποτε καλύπτονταν από νερό, σήμερα παραμένουν γυμνές, με ρωγμές στο χώμα και στάθμες που θυμίζουν περισσότερο ξεραμένες λίμνες παρά αποθέματα ζωής.

Τα φράγματα της Κύπρου, που αποτελούν βασική «δεξαμενή» νερού για γεωργία, ύδρευση και οικοσυστήματα, παρουσιάζουν σήμερα δραματικά χαμηλά επίπεδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εικόνα των άδειων λεκανών δημιουργεί ένα σκηνικό που αποτυπώνει τη σοβαρότητα της κρίσης.

Η λειψυδρία στο νησί, λοιπόν, δεν είναι πλέον ένα θεωρητικό ή μακρινό πρόβλημα. Είναι ορατή και καθημερινή. Οι αγρότες βλέπουν τις καλλιέργειές τους να απειλούνται, οι τοπικές κοινότητες προσπαθούν να περιορίσουν την κατανάλωση νερού και οι αρχές αναζητούν λύσεις για τη διαχείριση ενός πόρου που γίνεται ολοένα και πιο σπάνιος.

Παράλληλα, η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει την κατάσταση. Οι περίοδοι ανομβρίας γίνονται συχνότερες, ενώ τα ακραία καιρικά φαινόμενα εμφανίζονται με μεγαλύτερη ένταση. Έτσι, όταν τελικά έρχονται οι βροχές, δεν λειτουργούν πάντα ως λύση. Σε περιοχές που έχουν πληγεί από πυρκαγιές τους καλοκαιρινούς μήνες, το καμένο και αφυδατωμένο έδαφος αδυνατεί να απορροφήσει το νερό. Το αποτέλεσμα είναι συχνά το αντίθετο από το αναμενόμενο: αντί να γεμίσουν τα φράγματα και να ανακουφιστεί το υδατικό ισοζύγιο, οι έντονες βροχοπτώσεις προκαλούν πλημμύρες, παρασύρουν χώμα και φερτά υλικά και καταλήγουν να χάνονται στη θάλασσα. Οι δρόμοι πλημμυρίζουν, τα ποτάμια υπερχειλίζουν και οι κοινότητες βρίσκονται αντιμέτωπες με έναν νέο κίνδυνο.

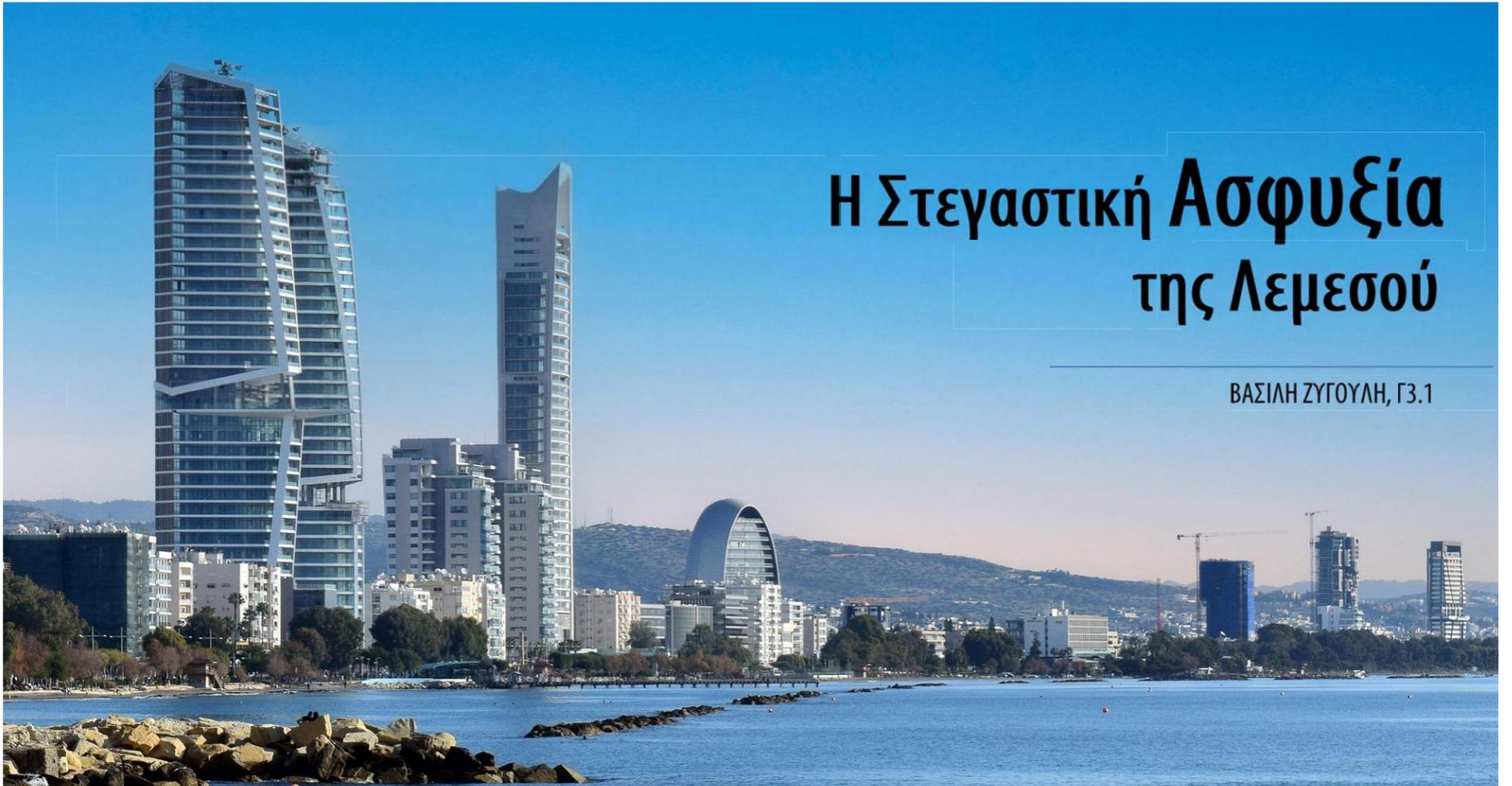
Η αντίφαση αυτή αναδεικνύει τη λεπτή ισορροπία που αντιμετωπίζει το νησί. Από τη μία πλευρά, η Κύπρος χρειάζεται απεγνωσμένα τις βροχές για να ενισχύσει τα υδάτινα αποθέματά της. Από την άλλη, η υποβάθμιση των δασών, οι πυρκαγιές και η αλλαγή του κλίματος καθιστούν το έδαφος λιγότερο ικανό να συγκρατήσει το νερό.

Η λειψυδρία επηρεάζει άμεσα και την οικονομία του νησιού. Η γεωργία, που εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα αποθέματα των φραγμάτων, βρίσκεται υπό πίεση. Οι παραγωγοί αναγκάζονται να περιορίσουν την άρδευση, να μειώσουν καλλιέργειες ή να στραφούν σε πιο ανθεκτικές καλλιέργειες.

Την ίδια ώρα, ενισχύονται οι προσπάθειες για καλύτερη διαχείριση των υδατινών πόρων. Επενδύσεις σε μονάδες αφαλάτωσης, έργα αποθήκευσης νερού, προγράμματα εξοικονόμησης και ανακύκλωσης νερού βρίσκονται στο επίκεντρο των σχεδιασμών, ενώ αυξάνονται και οι δράσεις ενημέρωσης των πολιτών για τη σημασία της ορθολογικής χρήσης του νερού.

Οι εικόνες από τα άδεια φράγματα λειτουργούν σήμερα ως μια ισχυρή υπενθύμιση. Το νερό στην Κύπρο δεν μπορεί πλέον να θεωρείται δεδομένο. Κάθε σταγόνα αποκτά ιδιαίτερη αξία, τόσο για το περιβάλλον όσο και για την καθημερινότητα των ανθρώπων.

Η κρίση της λειψυδρίας αναδεικνύει μια νέα πραγματικότητα για το νησί της Μεσογείου: η διαχείριση του νερού μετατρέπεται σε μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των επόμενων χρόνων. Και όσο τα φράγματα παραμένουν άδεια, τόσο πιο έντονα γίνεται το μήνυμα ότι η προστασία των φυσικών πόρων δεν είναι απλώς περιβαλλοντική επιλογή, αλλά ζήτημα επιβίωσης.

Η Στεγαστική Ασφυξία της Λεμεσού

ΒΑΣΙΛΗ ΖΥΓΟΥΛΗ, Γ3.1

Η Λεμεσός υπήρξε για χρόνια η ατμομηχανή της οικονομικής ανάπτυξης της Κύπρου. Με τη δυναμική παρουσία διεθνών εταιρειών, την άνθηση του τομέα των υπηρεσιών και τη ραγδαία οικοδομική δραστηριότητα, η πόλη μετατράπηκε σε σύμβολο προόδου και ευημερίας. Ωστόσο, πίσω από τους ουρανοξύστες και τα πολυτελή παραθαλάσσια διαμερίσματα, διαμορφώνεται μια διαφορετική πραγματικότητα: η στεγαστική κρίση που πλήττει ολοένα και περισσότερους κατοίκους.

Τα τελευταία χρόνια, τα ενοίκια στη Λεμεσό έχουν εκτοξευθεί σε πρωτοφανή επίπεδα. Ένα διαμέρισμα ενός υπνοδωματίου που πριν λίγα χρόνια κόστιζε 600–700 ευρώ, σήμερα δύσκολα βρίσκεται κάτω από 1.200 ευρώ. Για μεγαλύτερα διαμερίσματα, τα ποσά ξεπερνούν συχνά τα 1.800 ευρώ. Η αύξηση αυτή δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη άνοδο στους μισθούς, με αποτέλεσμα χιλιάδες εργαζόμενοι να αφιερώνουν πάνω από το 40% του μηνιαίου εισοδήματός τους μόνο για ενοίκιο.

Η κατάσταση επηρεάζει ιδιαίτερα νέους ανθρώπους, ζευγάρια που επιθυμούν να δημιουργήσουν οικογένεια, αλλά και χαμηλόμισθους εργαζόμενους στους τομείς της εστίασης, του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών. Πολλοί αναγκάζονται να συγκατοικούν, να επιστρέφουν στο πατρικό τους σπίτι ή να μετακινούνται σε απομακρυσμένες περιοχές, αυξάνοντας το κόστος μεταφοράς και μειώνοντας την ποιότητα ζωής τους.

Ποια είναι όμως τα αίτια αυτής της εκρηκτικής αύξησης; Η έντονη παρουσία ξένων επενδύσεων και υψηλόμισθων στελεχών από το εξωτερικό δημιούργησε αυξημένη ζήτηση για σύγχρονες κατοικίες. Ταυτόχρονα, η έμφαση στην ανάπτυξη πολυτελών έργων περιόρισε την προσφορά προσιτών διαμερισμάτων για τη μεσαία τάξη. Η αγορά λειτούργησε με όρους μεγιστοποίησης κέρδους, χωρίς επαρκή κρατική παρέμβαση για διασφάλιση κοινωνικής ισορροπίας.

Η έλλειψη ολοκληρωμένης στεγαστικής πολιτικής είναι εμφανής. Τα σχέδια επιδότησης ενοικίου ή αγοράς κατοικίας, αν και θετικά, δεν επαρκούν για να αντιμετωπίσουν το εύρος του προβλήματος. Χωρίς ουσιαστική ανάπτυξη κοινωνικής κατοικίας και μηχανισμούς ελέγχου της ακραίας κερδοσκοπίας, η αγορά παραμένει ανεξέλεγκτη.

Οι κοινωνικές συνέπειες είναι ήδη ορατές. Η Λεμεσός κινδυνεύει να μετατραπεί σε πόλη δύο ταχυτήτων: από τη μία πλευρά, οι εύποροι και οι διεθνείς επαγγελματίες που μπορούν να ανταποκριθούν στα υψηλά ενοίκια, από την άλλη, οι ντόπιοι εργαζόμενοι που δυσκολεύονται να παραμείνουν στην πόλη όπου γεννήθηκαν και εργάζονται. Η απομάκρυνση της μεσαίας τάξης από τον αστικό πυρήνα αλλοιώνει τον κοινωνικό ιστό και εντείνει τις ανισότητες.

Πέρα από το οικονομικό βάρος, υπάρχει και η ψυχολογική διάσταση. Η αβεβαιότητα για τη στέγαση δημιουργεί ανασφάλεια και άγχος. Όταν ένα νοικοκυριό γνωρίζει ότι οποιαδήποτε στιγμή μπορεί να αντιμετωπίσει νέα αύξηση ενοικίου ή αναγκαστική μετακίνηση, η αίσθηση σταθερότητας χάνεται. Και χωρίς σταθερότητα, δύσκολα οικοδομείται προοπτική ζωής.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί συντονισμένες παρεμβάσεις. Πρώτον, χρειάζεται σαφής στρατηγική για ανάπτυξη προσιτής κατοικίας, με συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Δεύτερον, πρέπει να ενισχυθούν τα σχέδια κοινωνικής στέγασης για ευάλωτες ομάδες. Τρίτον, αξίζει να εξεταστούν μηχανισμοί ρύθμισης των υπερβολικών αυξήσεων, ώστε να διασφαλίζεται μια στοιχειώδης ισορροπία μεταξύ ιδιοκτητών και ενοικιαστών.

Η Λεμεσός δεν μπορεί να είναι βιώσιμη αν δεν είναι κοινωνικά δίκαιη. Η οικονομική ανάπτυξη χάνει το νόημά της όταν δεν μεταφράζεται σε αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης για το σύνολο των πολιτών. Αν η πόλη θέλει να διατηρήσει τον χαρακτήρα και τη ζωντάνια της, οφείλει να προστατεύσει τους ανθρώπους της.

Η στεγαστική κρίση δεν είναι απλώς αριθμοί και ποσοστά. Είναι οι ιστορίες νέων που αναβάλλουν τα σχέδιά τους, οικογενειών που αγωνίζονται να τα βγάλουν πέρα και εργαζομένων που αισθάνονται ξένοι στην ίδια τους την πόλη. Και όσο το ενοίκιο μετατρέπεται σε είδος πολυτελείας, τόσο η κοινωνική συνοχή δοκιμάζεται.

Το ερώτημα, τελικά, δεν είναι αν η Λεμεσός μπορεί να συνεχίσει να αναπτύσσεται. Το ερώτημα είναι αν μπορεί να το κάνει χωρίς να αφήνει πίσω της τους ανθρώπους της.

Infographic που δημιουργήθηκε με πρόγραμμα TN με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών για το έτος 2024-25.

Τύμπανα ΠΟΛΕΜΟΥ!

||||||| ΔΩΡΟΘΕΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ, Γ3.1

Από τότε που ο άνθρωπος έμαθε να χαράζει σύνορα, να ονομάζει τη γη «δική του» και να μετρά την ισχύ του με στρατούς και λάβαρα, ο πόλεμος έγινε ο μόνιμος συνοδοιπόρος της ιστορίας. Άλλοτε με το προσώπιο της τιμής, άλλοτε της θρησκείας, άλλοτε της ασφάλειας ή της προόδου, μα πάντα με τον ίδιο σκληρό πυρήνα: τα συμφέροντα των ισχυρών. Κι ενώ οι αιώνες αλλάζουν, τα όπλα εξελίσσονται και οι λέξεις εξευγενίζονται, το αίμα παραμένει ίδιο, το κλάμα των παιδιών ίδιο, η γη που καίγεται ίδια.

Οι αρχαίοι πόλεμοι, που σήμερα διδάσκονται ως έπη και θρύλοι, δεν ήταν λιγότερο σκληροί. Ο Τρωικός Πόλεμος, πίσω από την ωραιοποιημένη αφήγηση της Ελένης και των ηρώων, ήταν μια σύγκρουση για τον έλεγχο εμπορικών δρόμων και γεωπολιτικής ισχύος. Οι Περσικοί Πόλεμοι, που υμνήθηκαν ως αγώνες ελευθερίας, έκρυβαν πίσω τους τη σύγκρουση αυτοκρατοριών για επέκταση και κυριαρχία. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία χτίστηκε πάνω σε αμέτρητους πολέμους, σε λεγεώνες που ισοπέδωναν λαούς στο όνομα της τάξης και της «ρωμαϊκής ειρήνης».

Στον Μεσαίωνα, οι Σταυροφορίες βάφτισαν τη σφαγή «ιερή αποστολή». Στο όνομα του Θεού, πόλεις λεηλατήθηκαν, πληθυσμοί αφανίστηκαν, πολιτισμοί συνθλίφτηκαν. Κι όμως, πίσω από τα λάβαρα με τους σταυρούς, κρύβονταν χρυσός, γη, εμπορικά συμφέροντα και πολιτική επιρροή. Ο Θεός έγινε άλλοθι, όπως τόσες φορές στην ιστορία.

Οι νεότεροι αιώνες δεν υπήρξαν πιο φωτισμένοι. Οι αποικιοκρατικοί πόλεμοι της Ευρώπης άφησαν πίσω τους ηπείρους ρημαγμένες. Αφρική, Ασία, Αμερική γνώρισαν τη βία της «πολιτιστικής αποστολής». Λαοί υποδουλώθηκαν, φυσικοί πόροι λεηλατήθηκαν, σύνορα χαράχτηκαν αυθαίρετα, σπέρνοντας συγκρούσεις που συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Τα συμφέροντα των ισχυρών μεταμφιέστηκαν σε πρόοδο και εκσυγχρονισμό.

Ο 20ός αιώνας, ο αιώνας που υποσχέθηκε ότι ο άνθρωπος θα μάθαινε από τα λάθη του, έγινε ο πιο αιματηρός. Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ξέσπασε από εθνικισμούς και συμμαχίες, μα στην ουσία ήταν σύγκρουση αυτοκρατοριών για επιρροή και αγορές. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, με το Ολοκαύτωμα και την απόλυτη φρίκη, αποκάλυψε μέχρι πού μπορεί να φτάσει η ανθρώπινη απανθρωπιά όταν η εξουσία και η ιδεολογία γίνονται υπέρτατες αξίες. Εκατομμύρια νεκροί, πόλεις ισοπεδωμένες, παιδιά που μεγάλωσαν μέσα στα ερείπια.

Κι όταν τα όπλα σώπασαν, ο πόλεμος δεν τελείωσε. Απλώς άλλαξε μορφή. Ο Ψυχρός Πόλεμος χώρισε τον κόσμο στα δύο, με πολέμους δι' αντιπροσώπων στην Κορέα, στο Βιετνάμ, στη Μέση Ανατολή, στην Αφρική. Πίσω από ιδεολογίες και σημαίες, κρύβονταν πετρέλαιο, γεωστρατηγικές θέσεις, σφαίρες επιρροής. Οι ισχυροί έπαιζαν σκάκι και οι λαοί ήταν τα πιόνια.

Και φτάνουμε στο σήμερα. Στον 21ο αιώνα της τεχνολογίας, της πληροφορίας και της υποτιθέμενης παγκόσμιας συνείδησης, τα τύμπανα του πολέμου ηχούν ξανά, αδιάκοπα. Τα τελευταία χρόνια, συγκρούσεις στην Ουκρανία, στη Γάζα, στο Σουδάν, στην Υεμένη, στη Συρία, στο Ιράν, θυμίζουν πως τίποτα δεν άλλαξε ουσιαστικά. Πύραυλοι «ακριβείας» πέφτουν πάνω σε σχολεία. Βόμβες «έξυπνες» διαλύουν νοσοκομεία. Η γλώσσα εξευγενίζεται, η βαρβαρότητα όχι.

Ενώ οι ηγέτες μιλούν για στρατηγικά συμφέροντα, ενεργειακή ασφάλεια και γεωπολιτική σταθερότητα, παιδιά πεθαίνουν από πείνα. Μάτια παιδικά, γεμάτα φόβο, κοιτούν τον ουρανό κάθε φορά που ακούγεται ένας θόρυβος. Άνθρωποι ξεριζωμένοι, με μια τσάντα στο χέρι και μια ζωή πίσω τους, ψάχνουν νέες πατρίδες, συχνά βρίσκοντας κλειστά σύνορα και παγωμένες καρδιές. Οι πρόσφυγες δεν είναι αριθμοί. Είναι ιστορίες που διακόπηκαν βίαια.

Ο πόλεμος δεν είναι εικόνα σε δελτίο ειδήσεων. Είναι η μάνα που ψάχνει στα ερείπια το παιδί της. Είναι ο πατέρας που δεν γύρισε ποτέ. Είναι ο ηλικιωμένος που πεθαίνει μόνος, μακριά από το σπίτι του. Είναι η γη που δεν θα ξαναδώσει καρπό, γιατί είναι ποτισμένη με αίμα. Για τους ισχυρούς, όμως, όλα αυτά είναι «παράπλευρες απώλειες».

Το πιο τρομακτικό δεν είναι ότι οι πόλεμοι συνεχίζονται. Είναι ότι συνηθίζουμε. Μαθαίνουμε να ζούμε με τον πόλεμο σαν να είναι φυσικό φαινόμενο. Να αλλάζουμε κανάλι. Να προσπερνάμε. Να ξεχνάμε. Έτσι, το αδιάκοπο των πολέμων δεν συντηρείται μόνο από τα συμφέροντα των ισχυρών, αλλά και από τη σιωπή των πολλών.

Κι όμως, η ιστορία δείχνει πως κάθε πόλεμος αφήνει πληγές που δεν κλείνουν. Μίσος που κληροδοτείται. Βία που ανακυκλώνεται. Αν δεν σπάσει αυτός ο κύκλος, τα τύμπανα θα συνεχίσουν να μαίνονται. Και πάντα, στο τέλος, αυτοί που πληρώνουν το τίμημα δεν θα είναι εκείνοι που αποφασίζουν, αλλά εκείνοι που απλώς ήθελαν να ζήσουν. Ίσως η μεγαλύτερη πρόκληση της εποχής μας δεν είναι η νίκη σε έναν πόλεμο, αλλά το θάρρος να τον αρνηθούμε. Να θυμηθούμε ότι πίσω από κάθε σύγκρουση υπάρχουν άνθρωποι. Και ότι καμία σημαία, κανένα συμφέρον, καμία εξουσία δεν αξίζει περισσότερο από μια ανθρώπινη ζωή.

Κι όταν τα τύμπανα ηχούν σε εμάς;

Πολεμικά drones χτυπούν τις βρετανικές βάσεις Ακρωτηρίου ||||| ΧΡΙΣΤΙΑΝΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, Γ6.1

Μόλις εικοσιτέσσερις ώρες από τη στιγμή που οι πρώτες πληροφορίες για επιθέσεις drones κοντά στις βρετανικές βάσεις στο Ακρωτήριο της Λεμεσού άρχισαν να κυκλοφορούν, στο πλαίσιο της κλιμάκωσης ανάμεσα στο Ιράν από τη μία και το Ισραήλ με τις Ηνωμένες Πολιτείες από την άλλη. Κι όμως, αυτή η μία ημέρα ήταν αρκετή για να αλλάξει τον αέρα του νησιού. Δεν πρόλαβε να παγιωθεί η νέα πραγματικότητα. Δεν πρόλαβε καν να γίνει συνήθεια. Και ίσως αυτό να είναι το πιο τρομακτικό: ότι όλα μπορούν να ανατραπούν μέσα σε λίγες ώρες.

Τα ξημερώματα στις 2 Μαρτίου ήχησαν οι σειρήνες στο Ακρωτήριο Λεμεσού. Ένας ήχος που στην Κύπρο δεν είναι απλώς τεχνικός συναγερμός. Είναι μνήμη. Είναι ιστορία. Είναι κάτι που περνά από γενιά σε γενιά σαν κληρονομιά που κανείς δεν ζήτησε. Οι μεγαλύτεροι πάγωσαν. Οι νεότεροι κοίταξαν γύρω τους απορημένοι, προσπαθώντας να διαβάσουν στα πρόσωπα των άλλων πόσο σοβαρό είναι αυτό που συμβαίνει.

Οι αρχές μίλησαν για προληπτικά μέτρα. Για εκκενώσεις σε συγκεκριμένες περιοχές. Για προσωρινό κλείσιμο σχολείων. «Μία ημέρα μόνο», έλεγαν κάποιον, προσπαθώντας να καθησυχάσουν τους εαυτούς τους περισσότερο παρά τους άλλους. Όμως μέσα σε αυτή τη μία ημέρα, γεννήθηκαν σκέψεις που δύσκολα θα σβήσουν. Όταν κλείνει ένα σχολείο για πιθανή απειλή, όταν κοιτάς τον ουρανό όχι για σύννεφα αλλά για μη επανδρωμένα αεροσκάφη, κάτι αλλάζει μέσα σου.

Οι συζητήσεις στα σπίτια δεν είχαν τόνο πανικού, αλλά προβληματισμού. «Θα τελειώσει εδώ;» «Θα είναι απλώς ένα μήνυμα ισχύος;» «Ή είναι η αρχή;». Οι Κύπριοι γνωρίζουν καλά τι σημαίνει να βρίσκεσαι στο σταυροδρόμι συμφερόντων. Το νησί τους κουβαλά μια ιστορία γεμάτη κατακτήσεις, διχοτομήσεις, επεμβάσεις. Κάθε αιώνας, σχεδόν κάθε γενιά, έχει να αφηγηθεί και μια σύγκρουση. Σαν να μην τους επιτρέπεται ποτέ να ζήσουν μια μακρά, αδιάταρακτη ειρήνη.

Αυτή η σκέψη είναι που βαραίνει περισσότερο σήμερα. Όχι ο εκκωφαντικός ήχος μιας πιθανής έκρηξης, αλλά ο ψίθυρος της Ιστορίας. Μήπως ήρθε τώρα η σειρά μας; Μήπως αυτή η γενιά, που μεγάλωσε ακούγοντας για τον πόλεμο από τους παππούδες της, θα τον γνωρίσει με τον δικό της τρόπο; Η ιδέα και μόνο γεννά ένα μείγμα φόβου και θυμού. Γιατί να πρέπει κάθε γενιά αυτού του τόπου να δοκιμάζεται; Γιατί ένα νησί να ζει διαρκώς στη σκιά αποφάσεων που λαμβάνονται αλλού;

Οι νέοι εκφράζουν την ανησυχία τους διαφορετικά. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε μηνύματα μεταξύ φίλων, σε ερωτήσεις που μοιάζουν αθώες αλλά κρύβουν αγωνία: «Αν κλιμακωθεί, τι κάνουμε;» «Φεύγουμε; Μένουμε;» Η σκέψη της φυγής, ακόμη και ως θεωρητική πιθανότητα, είναι από μόνη της τραυματική. Σημαίνει ότι η ασφάλεια δεν θεωρείται δεδομένη. Ότι το σπίτι μπορεί να πάψει να είναι καταφύγιο.

Οι γονείς κοιτούν τα παιδιά τους και σκέφτονται το μέλλον. Όχι μόνο αν θα είναι ασφαλή από μια πιθανή επίθεση, αλλά τι σημαίνει να μεγαλώνεις με την αίσθηση της διαρκούς απειλής. Τι ψυχικό αποτύπωμα αφήνει μια ημέρα σαν κι αυτή; Μπορεί να είναι σύντομη σε διάρκεια, αλλά είναι πυκνή σε συναίσθημα. Σε κάνει να συνειδητοποιείς πόσο εύθραυστη είναι η κανονικότητα.

Και πάνω απ' όλα, υπάρχει το ερώτημα της δικαιοσύνης. Θα μπορούσε η Κύπρος να γίνει, έστω και ακούσια, στόχος ή παράπλευρη απώλεια μιας σύγκρουσης που μόλις ξεκίνησε; Ένα εξιλαστήριο θύμα σε μια γεωπολιτική σκακιέρα; Η σκέψη πληγώνει, γιατί αγγίζει την αίσθηση αξιοπρέπειας ενός λαού που επιθυμεί απλώς να ζήσει ειρηνικά.

Πόσο θα κρατήσει η απειλή; Ίσως αύριο η απειλή να μοιάζει μακρινή. Ίσως να αποδειχθεί ένα μεμονωμένο επεισόδιο σε μια περίοδο έντασης. Όμως ήδη άφησε το σημάδι της. Έφερε στην επιφάνεια φόβους που βρίσκονταν σε λανθάνουσα κατάσταση. Υπενθύμισε ότι η ειρήνη δεν είναι δεδομένη, αλλά εύθραυστη.

Και καθώς το βράδυ πέφτει πάνω από το νησί, οι άνθρωποι κοιτούν τον ουρανό με μια παράξενη διπλή ματιά: με ανησυχία, αλλά και με πείσμα. Γιατί αν κάτι έχει μάθει αυτός ο τόπος μέσα στους αιώνες, είναι να αντέχει. Το ερώτημα «μήπως ήρθε τώρα η σειρά μας;» αιωρείται βαριά. Μα μαζί του αιωρείται και μια άλλη σκέψη: ίσως η δική μας γενιά να είναι εκείνη που θα σπάσει τον κύκλο. Που θα αρνηθεί να παραδώσει το μέλλον της στον φόβο.

Μέχρι τότε, αυτή η ημέρα θα μείνει χαραγμένη στη μνήμη ως η στιγμή που η Ιστορία χτύπησε ξανά την πόρτα της Κύπρου κι όλοι κράτησαν την αναπνοή τους, περιμένοντας να δουν αν η απειλή του πολέμου θα περάσει ή αν θα εγκατασταθεί.

Γάζα: Παιδιά χωρίς αύριο...

||||||| ΜΑΡΙΝΟΥ ΜΟΡΦΗ, Γ3.1

Η Γάζα είναι μια πληγή ανοιχτή, που αιμορραγεί καθημερινά μπροστά στα μάτια ενός κόσμου που βλέπει, γνωρίζει, αλλά συχνά επιλέγει να μην μιλά. Η λέξη «γενοκτονία» βαραίνει, τρομάζει, προκαλεί αντιδράσεις. Κι όμως, όταν χιλιάδες άμαχοι σκοτώνονται, όταν ολόκληρος πληθυσμός τιμωρείται συλλογικά, όταν η πείνα γίνεται όπλο και τα παιδιά πεθαίνουν όχι από αρρώστιες αλλά από έλλειψη τροφής, τότε οι λέξεις δεν είναι υπερβολή.

Στη Γάζα, ο λιμός δεν είναι φυσική καταστροφή. Δεν είναι ξηρασία, ούτε ατυχία. Είναι αποτέλεσμα αποκλεισμών, βομβαρδισμών, ελέγχου της ροής τροφίμων, νερού και φαρμάκων. Είναι ένας λιμός που κατασκευάστηκε από ανθρώπινα χέρια και πολιτικές αποφάσεις. Και τα κύρια θύματά του είναι τα πιο ανυπεράσπιστα: τα παιδιά. Μικρά σώματα που αδυνατίζουν μέρα με τη μέρα, μάτια που χάνουν τη λάμψη τους, φωνές που δεν έχουν πια τη δύναμη ούτε να κλάψουν.

Κάθε παιδί που πεθαίνει από πείνα στη Γάζα δεν πεθαίνει μόνο του. Πεθαίνει μαζί του και ένα κομμάτι της παγκόσμιας συνείδησης. Γιατί δεν πρόκειται για μια μακρινή τραγωδία χωρίς μάρτυρες. Οι εικόνες υπάρχουν. Τα βίντεο υπάρχουν. Οι κραυγές των μανάδων υπάρχουν. Κι όμως, η διεθνής κοινότητα μοιάζει συχνά να μετρά τη ζωή με γεωπολιτικά ζύγια, να σταθμίζει τον ανθρώπινο πόνο με στρατηγικά συμφέροντα.

Ο λιμός στη Γάζα δεν σκοτώνει μόνο με άδειο στομάχι. Σκοτώνει αργά, βασανιστικά. Σκοτώνει με την έλλειψη καθαρού νερού, με τις μολύνσεις, με την απουσία βασικών φαρμάκων. Σκοτώνει με τον φόβο, με το συνεχές άγχος, με τον ήχο των βομβών που δεν σταματά ούτε τη νύχτα. Τα παιδιά δεν φοβούνται μόνο ότι θα πεθάνουν. Φοβούνται ότι οι γονείς τους θα πεθάνουν πριν από αυτά. Κι αυτός ο φόβος είναι ένα βάρος που κανένα παιδί δεν θα έπρεπε να κουβαλά.

Μιλάμε συχνά για «παράπλευρες απώλειες». Είναι ένας όρος κρύος, απάνθρωπος, που προσπαθεί να εξημερώσει τη φρίκη. Αλλά στη Γάζα δεν υπάρχουν παράπλευρες απώλειες. Υπάρχουν μόνο άνθρωποι. Υπάρχουν βρέφη που δεν πρόλαβαν να μάθουν τι θα πει ειρήνη. Υπάρχουν παιδιά που έμαθαν να ξεχωρίζουν τους ήχους των όπλων πριν μάθουν να γράφουν το όνομά τους. Υπάρχουν έφηβοι που αντί για όνειρα κάνουν λίστες με τους νεκρούς φίλους τους.

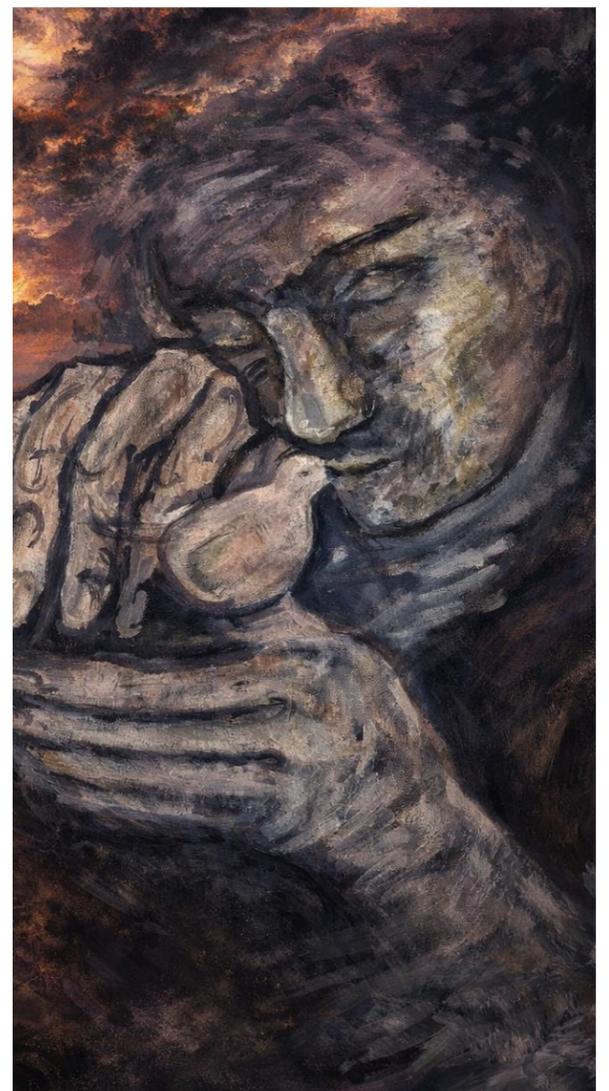
Η γενοκτονία δεν είναι μόνο οι μαζικές δολοφονίες. Είναι και η συστηματική κατάστροφη των συνθηκών ζωής. Όταν κατάστρέφονται νοσοκομεία, σχολεία, υποδομές. Όταν εμποδίζεται η ανθρωπιστική βοήθεια. Όταν η πείνα χρησιμοποιείται ως μέσο πίεσης και τιμωρίας. Όταν ένας λαός οδηγείται στην απόγνωση μεθοδικά, τότε δεν μιλάμε απλώς για πόλεμο, μιλάμε για την άρνηση του δικαιώματος στην ύπαρξη.

Και όμως, μέσα σε αυτή τη σκοτεινιά, υπάρχουν ακόμα μάτια που κοιτούν τον κόσμο με μια απελπισμένη ελπίδα. Μάτια παιδιών που περιμένουν ένα κομμάτι ψωμί, ένα ποτήρι καθαρό νερό, μια αγκαλιά. Η μεγαλύτερη τραγωδία δεν είναι μόνο ότι πεθαίνουν από πείνα. Είναι ότι πεθαίνουν γνωρίζοντας πως θα μπορούσαν να σωθούν. Ότι κάπου αλλού, η τροφή πετιέται, το νερό σπαταλιέται, η ζωή συνεχίζεται κανονικά.

Η σιωπή απέναντι στη Γάζα δεν είναι ουδέτερη. Είναι συνενοχή. Κάθε καθυστέρηση, κάθε «ίσες αποστάσεις», κάθε προσπάθεια εξωραϊσμού της φρίκης, προσθέτει ένα ακόμα βάρος στους ώμους αυτών των παιδιών. Δεν χρειάζονται άλλα λόγια συμπάθειας. Χρειάζονται πράξεις. Χρειάζεται να αναγνωρίσουμε ότι καμία πολιτική σκοπιμότητα δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον λιμό, καμία ασφάλεια δεν μπορεί να χτιστεί πάνω στα κόκαλα παιδιών.

Η ιστορία θα γράψει τι συνέβη στη Γάζα. Το ερώτημα είναι πώς θα γραφτούμε εμείς μέσα σε αυτήν. Ως εκείνοι που μίλησαν ή ως εκείνοι που κοίταξαν αλλού; Ως κοινωνίες που υπερασπίστηκαν το δικαίωμα στη ζωή ή ως θεατές μιας αργής, βασανιστικής εξόντωσης;

Η Γάζα σήμερα μας κοιτά στα μάτια. Και μέσα από τα μάτια των πεινασμένων παιδιών της, μας ρωτά: πόσο αξίζει μια ανθρώπινη ζωή; Αν η απάντηση δεν είναι «ανεκτίμητη», τότε έχουμε ήδη χάσει κάτι πολύ πιο σημαντικό από έναν πόλεμο. Έχουμε χάσει την ίδια μας την ανθρωπιά.

Τοιχογραφία στο σχολείο μας

Εργάστηκαν

Χριστιάνα Κυριακίδου, Γ6.1
Κωνσταντίνος Παρίσης, Γ6.1

Υπεύθυνη καθηγήτρια

Πόπη Νικολάου, Β.Δ.Α', Τέχνης

ΓΥΝΑΙΚΕΣ στο Ιράν: Η ελευθερία δεν είναι ποτέ δεδομένη

ΕΛΕΝΑΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ, Γ3.1

Οι γυναίκες στο Ιράν ζουν σε ένα από τα πιο περιοριστικά κοινωνικά καθεστώτα στον κόσμο. Η θέση τους καθορίζεται από νόμους που ρυθμίζουν το σώμα, τη συμπεριφορά και τις επιλογές τους, ενώ κάθε απόπειρα αμφισβήτησης αυτών των περιορισμών αντιμετωπίζεται με καταστολή. Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα μετά το 2022, οι γυναίκες βρίσκονται στην πρωτοπορία ενός κινήματος αμφισβήτησης του καθεστώτος, κάτι το οποίο έχει προκαλέσει διεθνή υποστήριξη και εσωτερική κρίση στο ιρανικό κράτος.

Η υποχρεωτική χρήση της μαντίλας (hijab) σε δημόσιους χώρους αποτελεί έναν από τους βασικότερους μηχανισμούς ελέγχου των γυναικών στο Ιράν. Ο νόμος εφαρμόζεται από ειδικές δυνάμεις, γνωστές ως «αστυνομία ηθικής», οι οποίες έχουν την εξουσία να ελέγχουν, να συλλαμβάνουν και να τιμωρούν γυναίκες που θεωρείται ότι παραβιάζουν τους κανόνες ενδυμασίας. Οι ποινές μπορεί να περιλαμβάνουν πρόστιμα, φυλάκιση, μαστίγωση ή «αναμορφωτικά μαθήματα». Στην πράξη, όμως, οι έλεγχοι συχνά συνοδεύονται από λεκτική και σωματική βία, εξευτελισμό και αυθαίρετη κράτηση.

Η υπόθεση της Mahsa Amini και η έκρηξη των διαδηλώσεων

Τον Σεπτέμβριο του 2022, η 22χρονη Mahsa Amini συνελήφθη στην Τεχεράνη επειδή η μαντίλα της θεωρήθηκε «ακατάλληλα τοποθετημένη». Λίγες ώρες αργότερα κατέρρευσε υπό κράτηση και πέθανε τρεις ημέρες μετά. Οι αρχές αρνήθηκαν κάθε ευθύνη, όμως μάρτυρες και η οικογένειά της κατήγγειλαν κακοποίηση. Ο θάνατός της λειτούργησε ως καταλύτης. Διαδηλώσεις ξέσπασαν σε δεκάδες πόλεις με πρωταγωνιστικό ρόλο τις γυναίκες. Το σύνθημα «Γυναίκα, Ζωή, Ελευθερία» έγινε το κεντρικό μήνυμα ενός κινήματος που δεν περιοριζόταν μόνο στη μαντίλα, αλλά αμφισβητούσε συνολικά το καθεστώς ελέγχου και καταπίεσης.

Καταστολή και ανθρώπινο κόστος

Η απάντηση του κράτους υπήρξε σκληρή. Δυνάμεις ασφαλείας χρησιμοποίησαν βία για να διαλύσουν τις διαδηλώσεις, με αναφορές για χρήση πραγματικών πυρών, μαζικές συλλήψεις και βασανιστήρια. Χιλιάδες άνθρωποι συνελήφθησαν, ανάμεσά τους πολλές γυναίκες, φοιτήτριες και ανήλικες. Οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατήγγειλαν θανάτους διαδηλωτών, εκτελέσεις μετά από συνοπτικές δίκες και συστηματική βία μέσα στις φυλακές. Οι γυναίκες που συμμετείχαν στις κινητοποιήσεις αντιμετώπισαν συχνά βαρύτερες ποινές, για «παραδειγματισμό».

Γυναίκες-σύμβολα αντίστασης

Παρά την καταστολή, αρκετές γυναίκες έγιναν σύμβολα αντίστασης. Η ακτιβίστρια και δημοσιογράφος Narges Mohammadi φυλακίστηκε επανειλημμένα για τη δράση της υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κατά της θανατικής ποινής.

Ακόμα και από τη φυλακή, συνέχισε να δημοσιοποιεί καταγγελίες για τις συνθήκες κράτησης. Η Sahar Khodayari, γνωστή ως «Blue Girl», αυτοπυρπολήθηκε το 2019 όταν απειλήθηκε με φυλάκιση επειδή προσπάθησε να μπει σε γήπεδο ποδοσφαίρου, κάτι που απαγορεύεται στις γυναίκες. Ο θάνατός της προκάλεσε διεθνή κατακραυγή και ανέδειξε τον καθημερινό αποκλεισμό των γυναικών από δημόσιους χώρους.

Καθημερινές διακρίσεις πέρα από τη μαντίλα

Η καταπίεση δεν περιορίζεται στο ζήτημα της ενδυμασίας. Οι γυναίκες στο Ιράν αντιμετωπίζουν νομικές διακρίσεις σε θέματα γάμου, διαζυγίου, κληρονομιάς και επιμέλειας παιδιών. Η μαρτυρία τους στα δικαστήρια έχει μικρότερη βαρύτητα από εκείνη των ανδρών, ενώ για ορισμένα επαγγέλματα και δημόσιες θέσεις παραμένουν αποκλεισμένες. Παράλληλα, η κοινωνική επιτήρηση ενισχύει τον φόβο. Πολλές γυναίκες αυτολογοκρίνονται, περιορίζουν τις μετακινήσεις τους και ζουν με τη συνεχή ανησυχία της σύλληψης για «ανάρμοστη συμπεριφορά».

Ένα κίνημα που επιμένει

Παρότι οι μαζικές διαδηλώσεις έχουν περιοριστεί, η αντίσταση συνεχίζεται με πιο σιωπηλούς τρόπους. Γυναίκες εμφανίζονται χωρίς μαντίλα σε δημόσιους χώρους, παρά τον κίνδυνο. Άλλες αρνούνται να συμμορφωθούν πλήρως στους κανόνες, μετατρέποντας την καθημερινότητα σε πεδίο διεκδίκησης. Το κίνημα δεν έχει ηττηθεί, αλλά έχει μετασηματιστεί. Από μαζική εξέγερση έγινε καθημερινή πράξη ανυπακοής.

Συμπέρασμα

Οι γυναίκες στο Ιράν βρίσκονται στην πρώτη γραμμή ενός αγώνα που ξεπερνά τα σύνορα της χώρας τους. Δεν διεκδικούν μόνο δικαιώματα φύλου, αλλά το δικαίωμα στην ελευθερία, την αξιοπρέπεια και την αυτοδιάθεση. Παρά τη βία και την καταστολή, συνεχίζουν να αντιστέκονται, συχνά με μεγάλο προσωπικό κόστος. Η κατάστασή τους αποτελεί μια από τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις σύγκρουσης ανάμεσα στην κρατική εξουσία και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον σύγχρονο κόσμο και μια υπενθύμιση ότι η ελευθερία δεν είναι ποτέ δεδομένη.

Τα ασυνόδευτα παιδιά του 1974

Μνήμη και ιστορική ευθύνη

ΧΡΗΣΤΙΑΝΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, Γ6.1 ||||| ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ασυνόδευτων Φιλοξενηθέντων Παιδιών στην Ελλάδα (1974-1979), κ. Αντρέας Θεοδοσίου, από το Σπαθαρικό Αμμοχώστου, ανταποκρίθηκε άμεσα στην πρόσκλησή μας για συνέντευξη και το Σάββατο 22 Φεβρουαρίου 2026 συναντηθήκαμε για μια εκ βαθέων συζήτηση. Μέσα σε κλίμα βαθιάς συγκίνησης αλλά και ιστορικής ευθύνης, ξεδίπλωσε τις προσωπικές του μνήμες, μιλώντας όχι μόνο ως μάρτυρας των γεγονότων αλλά και ως θεματοφύλακας μιας εμπειρίας που σημάδεψε χιλιάδες παιδιά.

Μισό αιώνα μετά την τουρκική εισβολή του 1974, μια λιγότερο γνωστή αλλά βαθιά ανθρώπινη πτυχή της κυπριακής τραγωδίας εξακολουθεί να συγκινεί και να προβληματίζει. Πρόκειται για τα χιλιάδες παιδιά που, μετά τα γεγονότα της εισβολής του 1974, μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα προκειμένου να προστατευθούν από τις συνέπειες του πολέμου και του ξεριζωμού. Επισήμως, περίπου 2.000 ανήλικοι φιλοξενήθηκαν σε ιδρύματα και ανάδοχες οικογένειες σε ολόκληρη σχεδόν την ελληνική επικράτεια, από την Πελοπόννησο έως τη Μακεδονία και τα νησιά. Ανεπίσημα, ο αριθμός τους εκτιμάται ότι έφτασε ακόμη και τις 5.000.

Όπως χαρακτηριστικά μας ανέφερε ο κ. Θεοδοσίου η πρωτοβουλία για τη φιλοξενία των παιδιών ξεκίνησε μέσα σε κλίμα βαθιάς αναστάτωσης και αβεβαιότητας. Καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε ο μακαριστός Αθανάσιος, Μητροπολίτης Ηλείας και Ωλένης, ο οποίος απευθύνθηκε στα Υπουργεία Παιδείας Κύπρου και Ελλάδας, εκφράζοντας την πρόθεση να φιλοξενηθούν εκατοντάδες προσφυγόπουλα σε εκκλησιαστικά ιδρύματα και σε ανάδοχες οικογένειες, τις οποίες επέλεξε ο ίδιος. Έτσι οργανώθηκε η πρώτη αποστολή 415 παιδιών, αριθμός που στη συνέχεια αυξήθηκε σε 456, με αναχώρηση από το λιμάνι της Λεμεσού. Τα παιδιά ήταν ηλικίας από έξι έως δεκαεπτά ετών. Κάποια είχαν ήδη βιώσει την απώλεια του ενός ή και των δύο γονιών τους. Άλλα αποχωρίζονταν για πρώτη φορά το οικογενειακό τους περιβάλλον, χωρίς να μπορούν να γνωρίζουν τη διάρκεια αυτού του αποχωρισμού.

Ο κ. Αντρέας Θεοδοσίου, ένα από εκείνα τα παιδιά και σήμερα εκ των πρωτεργατών της προσπάθειας διατήρησης της μνήμης, περιγράφει πως το ταξίδι ξεκίνησε χωρίς τα στοιχειώδη έγγραφα ταυτοποίησης. Το μόνο που τα «συνόδευε» ήταν ένα χαρτί με το όνομά τους για σκοπούς καταμέτρησης. Η εικόνα στο λιμάνι της Λεμεσού υπήρξε σπαρακτική. Σκηνές που προσομοίαζαν με αρχαία τραγωδία. Μητέρες που κρατούσαν σφιχτά τα παιδιά τους, πατέρες που προσπαθούσαν να κρύψουν τα δάκρυά τους, βλέμματα γεμάτα φόβο, αγωνία και ελπίδα. Όταν το πλοίο άρχισε να απομακρύνεται από την προβλήτα, τα απλωμένα χέρια των γονιών και οι φωνές χαρακτήκαν ανεξίτηλα στη μνήμη των παιδιών. «Μία από τις μάνες δεν άντεξε. Βούτηξε στη θάλασσα. Φώναζε και προσπαθούσε να σταματήσει το πλοίο».

Στην αρχή, για ορισμένους από τους μικρότερους, το ταξίδι έμοιαζε σχεδόν με περιπέτεια. Η ιδέα της μετάβασης στην Ελλάδα δημιουργούσε μια αίσθηση προσωρινότητας, σαν να επρόκειτο για διακοπές. Η πραγματικότητα, όμως, αποκαλύφθηκε όταν έπεσε το σκοτάδι. «Μέσα σε ένα βράδυ έπρεπε να μεγαλώσουμε, να ενηλικιωθούμε, να σταθούμε στα μικρότερα παιδιά που έκλαιγαν και ήθελαν τους δικούς τους».

Η άφιξη στον Πειραιά αποτέλεσε μία από τις πιο φορτισμένες στιγμές εκείνης της διαδρομής. Πλήθος κόσμου είχε συγκεντρωθεί στο λιμάνι για να υποδεχθεί τα παιδιά. Άνθρωποι άγνωστοι τα αγκάλιαζαν, τα χειροκροτούσαν, τους πρόσφεραν τρόφιμα, γλυκίσματα και ρούχα. Η αλληλεγγύη του ελληνικού λαού δεν εκφράστηκε με λόγια, αλλά με πράξεις άμεσες και ουσιαστικές. Στη συνέχεια, τα παιδιά μεταφέρθηκαν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, όπου φιλοξενήθηκαν είτε σε ιδρύματα της Εκκλησίας είτε σε ανάδοχες οικογένειες. Αγρότες, εργάτες, άνθρωποι του μόχθου και της καθημερινής βιοπάλης άνοιξαν τα σπίτια τους και μοιράστηκαν το λιγοστό τους εισόδημα με τα παιδιά της Κύπρου. Δημιουργήθηκαν δεσμοί βαθιοί, που σε πολλές περιπτώσεις παραμένουν ζωντανοί μέχρι σήμερα.

Η διαδικασία της αναδοχής υπήρξε για τα παιδιά μια εμπειρία πρωτόγνωρη και δύσκολα κατάνοητή. Σε εκείνο το κλίμα, ένα από τα ασυνόδευτα παιδιά, όταν κάποιος κύριος το ρώτησε αν θα ήθελε να το πάρει στην οικογένειά του, απάντησε με παιδική αθωότητα: «Με αγόρασε ένας άλλος κύριος». Η φράση αυτή αποτυπώνει εύγλωττα τη σύγχυση, την ανασφάλεια αλλά και την αδυναμία των παιδιών να ερμηνεύσουν όσα βίωναν.

“ Με αγόρασε ένας άλλος κύριος ”

Ο κ. Αντρέας Θεοδοσίου στη συνέχεια εστίασε ιδιαίτερα στο προσωπικό του βίωμα. Όπως μας ανέφερε, φτάνοντας στον Νομό Ηλείας, η υποδοχή υπήρξε ακόμη πιο έντονη. Οι καμπάνες χτυπούσαν, κόσμος σταματούσε τα λεωφορεία, άγνωστοι άνθρωποι ανέβαιναν μέσα για να αγκαλιάσουν τα παιδιά, να τους δώσουν τρόφιμα και ρούχα, ενώ ταυτόχρονα καταριόντουσαν τους υπεύθυνους της κυπριακής τραγωδίας. Ο ίδιος φιλοξενήθηκε σε μία οικογένεια για τρία χρόνια. «Με αγάπησαν σαν δικό τους παιδί», μας είπε. Τόσο βαθιά υπήρξε αυτή η σχέση, ώστε τους αποκαλεί γονείς και αδέρφια. Θυμάται χαρακτηριστικά πως στο τραπέζι «ο καθένας μου έβαζε από μία κουταλιά παραπάνω από το δικό του πιάτο και τελικά κατέληγα να έχω το περισσότερο φαγητό από όλους». Νιώθει, όπως ο ίδιος δηλώνει, τυχερός, γιατί εισέπραξε απλόχερη αγάπη. Όμως κάποια στιγμή ήρθε και η ώρα της επιστροφής, η επιστροφή στην πατρίδα. Ένας δεύτερος αποχωρισμός. Ένας δεύτερος ξεριζωμός. «Ήταν η πιο φωτεινή και ταυτόχρονα η πιο σκοτεινή μέρα της ζωής μου», σημειώνει. Η χαρά της επιστροφής συνυπήρχε με τον πόνο της απομάκρυνσης από τη δεύτερη οικογένειά του. Οι δεσμοί, ωστόσο, δεν λύθηκαν με την απόσταση. Μέχρι και σήμερα επισκέπτεται την οικογένειά του στον Πύργο Ηλείας, διατηρώντας ζωντανή μια σχέση που ξεκίνησε μέσα από τον πόνο και εξελίχθηκε σε συγγένεια καρδιάς. Η ίδια οικογένεια τον τίμησε, εντάσσοντάς τον ακόμη και στην περιουσιακή της διαθήκη, ενώ ο ίδιος, ως ανταπόδοση αγάπης και ευγνωμοσύνης, στηρίζει ποικιλοτρόπως τον Δήμο. Σε αναγνώριση της προσφοράς και του δεσμού του με την περιοχή, ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης.

Ωστόσο, η ιστορία εκείνης της περιόδου είναι και ιστορία απώλειας όπως μας εξήγησε. Ανάμεσα στα χιλιάδες παιδιά που μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα βρισκόταν και η δεκάχρονη Παναγιώτα. Ένα παιδί που κουβαλούσε ήδη τις πληγές του πολέμου και του ξεριζωμού. Κατά τη διάρκεια της παραμονής της σε ίδρυμα της Ηλείας, ασθένησε ξαφνικά και μεταφέρθηκε στο Νοσοκομείο Παίδων Αγία Σοφία στην Αθήνα. Εκεί, στις 4 Δεκεμβρίου 1974, άφησε την τελευταία της πνοή, μακριά από την πατρίδα της. Ήταν το μοναδικό από τα ασυνόδευτα παιδιά που δεν επέστρεψε ποτέ ζωντανό στην Κύπρο. Για δεκαετίες, το μικρό κορίτσι αναπαύεται στην ελληνική γη. Το 2022, ύστερα από πρωτοβουλίες της οικογένειάς της και με τη συμβολή του Συνδέσμου Ασυνόδευτων Φιλοξενηθέντων Παιδιών στην Ελλάδα (1974-1979), τα οστά της επαναπατρίστηκαν. Σήμερα η Παναγιώτα αναπαύεται στους Καπέδες, στον οικογενειακό της τάφο, δίπλα στους γονείς της, επιστρέφοντας συμβολικά εκεί απ' όπου ξεκίνησε το βίαιό εκείνο ταξίδι. Η απώλεια αυτή είναι βαθιά χαραγμένη στη συλλογική μνήμη των ασυνόδευτων παιδιών. Όπως μας ανέφερε ο κ. Θεοδοσίου, η μνήμη της Παναγιώτας λειτουργεί ως σιωπηλή υπενθύμιση του πραγματικού βάρους εκείνης της περιόδου και της ευθύνης που φέρουν όσοι έζησαν τα γεγονότα να τα διατηρήσουν ζωντανά.

Ο στόχος του Συνδέσμου δεν περιορίζεται στην αναβίωση συγκινητικών στιγμών. Επιδιώκουν να εντάξουν αυτή την εμπειρία στη συλλογική ιστορική συνείδηση της Κύπρου, ώστε να μην παραμείνει μια άγνωστη υποσημείωση της εισβολής, αλλά να αναγνωριστεί ως αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας του τόπου. Κλείνοντας ο κ. Θεοδοσίου τόνισε ότι ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο μήνυμα προς τη νέα γενιά. Οι σημερινοί νέοι δεν έζησαν τον πόλεμο ούτε τον ξεριζωμό. Ωστόσο, όπως εξήγησε, έχουν την ευθύνη να γνωρίζουν και να διαφυλάσσουν τη μνήμη και την ιστορική γνώση, γιατί αυτό είναι πράξη συνείδησης, θεμέλιο ταυτότητας και προϋπόθεση υπεύθυνης πορείας στο μέλλον. Πενήντα και πλέον χρόνια μετά, τα ασυνόδευτα παιδιά του 1974 δεν μιλούν μόνο για το χτες. Μιλούν για τη δύναμη της αλληλεγγύης, για την αξία της συλλογικής συνείδησης και για την ανάγκη να παραμείνει ζωντανή η ιστορική αλήθεια, ως παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές.

Διπλή Προσφυγιά

Προσωπική μαρτυρία

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Γ3.1 |||| ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 αποτελεί ένα από τα πιο τραυματικά γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας του νησιού. Χιλιάδες άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να ζήσουν ως πρόσφυγες μέσα στην ίδια τους την πατρίδα ή στο εξωτερικό. Μία από αυτές τις ιστορίες είναι και εκείνη της κυρίας Μαργαρίτας Κουλουμή Χριστοφόρου, η οποία μοιράστηκε μαζί μας τις προσωπικές της εμπειρίες ως ασυνόδευτο προσφυγόπουλο της εισβολής.

Η κ. Χριστοφόρου κατάγεται από την κατεχόμενη Λύση της επαρχίας Αμμοχώστου. Όπως θυμάται, πριν από το 1974 η ζωή στο χωριό της ήταν ήρεμη και ειρηνική. Οι λέξεις «πόλεμος» και «προσφυγιά» ήταν για εκείνη έννοιες που υπήρχαν μόνο στα βιβλία της Ιστορίας. Ακόμη λιγότερο γνώριζε τη φράση «ασυνόδευτο προσφυγόπουλο». Η μόιρα όμως έμελλε να την φέρει αντιμέτωπη και με τις τρεις αυτές πραγματικότητες, εμπειρίες που σημάδεψαν για πάντα τη ζωή της.

Στις 14 Αυγούστου, όταν ξεκίνησε η δεύτερη φάση της τουρκικής εισβολής, οι κάτοικοι της Λύσης αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. «Τρομαγμένοι και υπό τον φόβο ότι τα τουρκικά τανκς πλησίαζαν στο χωριό μας, εγκαταλείψαμε άρον άρον τα σπίτια μας και πήραμε τον δρόμο της προσφυγιάς», θυμάται.

Προσωρινό καταφύγιο βρήκαν στις βρετανικές βάσεις και συγκεκριμένα το δασάκι έξω από το χωριό Άχνα. Οι συνθήκες όμως ήταν πολύ δύσκολες.

Όπως περιγράφει: «Υπνος καταγής πάνω στα φύλλα και το χώμα, φαγητό υποτυπώδες υπό μορφή συσσιτίου από τους Άγγλους, συνθήκες υγιεινής ανύπαρκτες». Αργότερα μεταφέρθηκαν στο Δημοτικό Σχολείο Προδρόμου. Μια αίθουσα στον πρώτο όροφο του σχολείου έγινε το νέο «σπίτι» της οικογένειας. Όπως περιγράφει η ίδια: «Σε αυτή την αίθουσα συμβιώναμε τέσσερις πολυμελείς οικογένειες, άγνωστες μεταξύ μας. Πήραμε η κάθε οικογένεια μια γωνιά και βολευτήκαμε». Οι συνθήκες ήταν δύσκολες, αλλά οι άνθρωποι προσπαθούσαν να προσαρμοστούν. «Δεν μας ενοχλούσε που για στρώμα είχαμε σπασμένα χαρτόκουτα, δεν μας ενοχλούσε που δίπλα μας κοιμόντουσαν άνθρωποι άγνωστοι ως τότε για μας. Μας έφτανε που είχαμε μια σκεπή πάνω από το κεφάλι μας».

Ενώ ζούσαν ακόμη στο σχολείο, μια οικογένεια από τα Λουτρά Αιδηψού στην Εύβοια προσφέρθηκε να φιλοξενήσει τη Μαργαρίτα ώστε να συνεχίσει το σχολείο της, αφού στην Κύπρο τα σχολεία παρέμεναν κλειστά. Η πρόταση αυτή δημιούργησε μεγάλο δίλημμα στους γονείς της. «Πώς στέλνεις ένα κορίτσι 15 χρονών μόνο του σε άλλη χώρα, σε ξένους ανθρώπους;» αναρωτιέται η ίδια σήμερα. Κατά τη διαδρομή τα συναισθήματά της ήταν ανάμεικτα. «Ένιωθα παράξενα. Από τη μια χαιρόμουν για τη νέα εμπειρία που θα αποκτούσα, όμως ένιωθα και κάποια ανασφάλεια, γιατί θα βρισκόμουν μακριά από την οικογένειά μου». Στο λιμάνι του Πειραιά την περίμενε το κορίτσι της οικογένειας που θα τη φιλοξενούσε, με το οποίο είχαν ήδη αλληλογραφία. Την επόμενη ημέρα ταξίδεψαν μαζί προς την Αιδηψό. Εκεί ξεκίνησε για τη Μαργαρίτα μια εντελώς νέα ζωή.

Η οικογένεια που τη φιλοξενούσε της αγόρασε ρούχα, παπούτσια και τη σχολική της στολή, αφού δεν είχε μαζί της σχεδόν τίποτα. Εγγράφηκε αμέσως στο σχολείο και άρχισε να φοιτά κανονικά. Οι συμμαθητές και οι καθηγητές της την υποδέχθηκαν με αγάπη, γεγονός που τη βοήθησε να προσαρμοστεί γρήγορα.

Στο Γυμνάσιο Αιδηψού

Παρόλο που ένιωθε ευγνωμοσύνη για τη φιλοξενία και την αγάπη που έλαβε, η νοσταλγία για την οικογένειά της ήταν έντονη. Όπως θυμάται «όταν ερχόταν το βράδυ, με έπιανε το παράπονο και η νοσταλγία για την Κύπρο και τους δικούς μου. Κάθε βράδυ σχεδόν έκλαιγα». Λίγο αργότερα στάλθηκε στην Ελλάδα και ο μικρότερος αδελφός της. Όμως η οικογένεια που φιλοξενούσε τη Μαργαρίτα δεν μπορούσε να φιλοξενήσει και εκείνον. Έτσι ανέλαβε τη φροντίδα τους το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Ρώσου στην Εύβοια. Στην αρχή έμειναν σε ένα μικρό σπίτι μιας ηλικιωμένης γυναίκας, ενώ αργότερα ο αδελφός της μεταφέρθηκε στο σπίτι των γονιών της ηγουμένης του μοναστηριού. Παρόλο που δεν ζούσαν στο ίδιο σπίτι, τα δύο αδέρφια συναντιούνταν συχνά και φρόντιζαν ο ένας τον άλλον. Η επιστροφή τους έγινε με συγκίνηση αλλά και ευγνωμοσύνη προς όλους εκείνους που τους βοήθησαν.

Κλείνοντας τη συνάντησή μας, η κ. Χριστοφόρου απευθύνθηκε ιδιαίτερα σε εμάς, τους νέους. Μας κάλεσε να μην ξεχνούμε ποτέ την ιστορία της πατρίδας μας και την κατεχόμενη γη που ακόμη περιμένει δικαίωση. Ταυτόχρονα μας προέτρεψε να κρατούμε πάντα ζωντανή την ανθρωπιά και την ευαισθησία μας. Έχοντας ζήσει η ίδια ως προσφυγόπουλο, μας ζήτησε να δείχνουμε κατανόηση και αγάπη στα προσφυγόπουλα που ζουν σήμερα ανάμεσά μας, θυμίζοντάς μας ότι πίσω από κάθε τέτοιο παιδί κρύβεται μια ιστορία πόνου, αλλά και δύναμης, όπως ακριβώς και η δική της.

Φωνές Αιχμαλωσίας

στις φυλακές των Αδάνων και της Αμάσειας

ΕΥΑΝΘΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ3.1

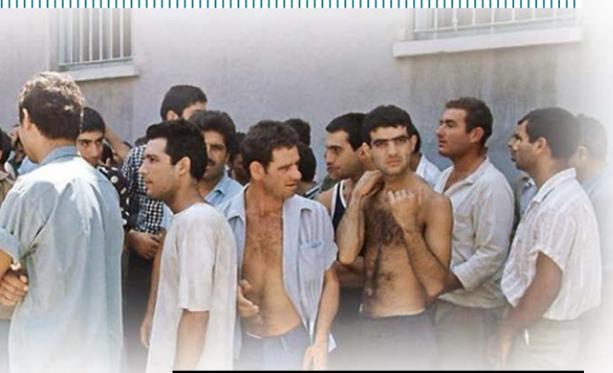
Κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής, σύμφωνα με τα αρχεία του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού, αιχμαλωτίστηκαν 2.647 Ελληνοκυπριοί εκ των οποίων οι περισσότεροι ήταν άμαχοι πολίτες. Αρκετοί από αυτούς μεταφέρθηκαν σε φυλακές στην Τουρκία, όπου κρατήθηκαν στα Άδανα, στην Αμάσεια και στο Αντιγιαμάν. Εκεί βίωσαν φρικτά βασανιστήρια, τον εξευτελισμό και έντονη ψυχολογική βία. Μετά από τις συμφωνίες Κληρίδη – Ντενκτάς, ωστόσο, για τα ανθρωπιστικά θέματα αποφασίζεται η επιστροφή τους στην Κύπρο. Οι ανταλλαγές αιχμαλώτων πραγματοποιήθηκαν σε 12 επιχειρήσεις υπό την επίβλεψη του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού στον χώρο του ξενοδοχείου Λήδρα Πάλας.

Το καλοκαίρι του 1974, μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, εκατοντάδες άνθρωποι βρέθηκαν αιχμάλωτοι και μεταφέρθηκαν σε φυλακές της Τουρκίας, στα Άδανα και στην Αμάσεια. Εγώ δεν έζησα εκείνη την εποχή. Τη γνώρισα όμως μέσα από τις βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις που φυλάσσονται στο αρχείο του σχολείου μου. Κάθισα μπροστά στην οθόνη, πάτησα «αναπαραγωγή» και ένιωσα σαν να άνοιγε μια πόρτα στον χρόνο.

Η πρώτη φωνή που με καθήλωσε ήταν του Νίκου Δημητρίου. Τα μάτια του σκοτεινίαζαν όταν περιέγραφε τη μεταφορά τους με τα αποβατικά πλοία. «Άκουγα στη θάλασσα τον φλοιόβιο των κυμάτων... τις αλυσίδες, την άγκυρα», λέει. Τους είχαν με δεμένα μάτια και χέρια, ξαπλωμένους πάνω στις λαμαρίνες. Προσπαθώ να φανταστώ τον ήχο του μετάλλου, το αλάτι της θάλασσας, τον φόβο. Όταν έφτασαν στη Μερσίνα, τους έλυσαν τα μάτια αλλά όχι τα χέρια. Έξω από τα Άδανα τούς περίμενε όχλος. Περιγράφει έναν «διάδρομο μαρτυρίου». Στρατιώτες δεξιά κι αριστερά, χτυπήματα, φωνές. Σταματώ το βίντεο για λίγο. Δεν είναι εύκολο να συνεχίσω.

Στην επόμενη συνέντευξη βλέπω τον πατέρα Θεόκλητο. Μιλά γαλήνια, κι όμως τα λόγια του είναι σκληρά. «Μου ξέσκισαν το ράσο», λέει. Κάποια στιγμή, περίπου τριακόσιοι αιχμάλωτοι συγκεντρώθηκαν στην αυλή. Είχε έρθει η τουρκική τηλεόραση. Τον ανέβασαν σε ένα τραπέζι για να μιλήσει. Με ένα νεύμα, κάλεσε όλους να πουν το «Πάτερ ημών» και το «Ως των αιχμαλώτων ελευθερωτής». Μόλις έκαναν τον σταυρό τους, η κάμερα έκλεισε. Προπαγάνδα. Χρησιμοποίησαν την πίστη τους για να δείξουν μια εικόνα «καλής μεταχείρισης». Κι όμως, λίγα δευτερόλεπτα μετά, τον πέταξαν κάτω.

Η πιο κοντινή σε μένα ηλικιακά μαρτυρία είναι του Φίλιππου Γιαπάνη. Ήταν 17 χρονών, μαθητής, όταν αιχμαλωτίστηκε. Σχεδόν όσο εγώ σήμερα. Περιγράφει την άφιξη στα Άδανα, τον όχλο που περίμενε «έτοιμος να μας λιτσάρει», το καθημερινό φαγητό, ρεβίθια με ζουμί και λίγο ψωμί. «Την πείνα τη συνήθισαμε», λέει, «τον ψυχολογικό πόλεμο όχι». Κι όμως, μέσα σε αυτή τη βία, θυμάται έναν άγνωστο Τούρκο που σε μια στάση τούς έκοψε μήλα και τους έδωσε από ένα. Όταν το άκουσα αυτό, ένιωσα πως η ιστορία δεν είναι ποτέ μόνο άσπρο ή μαύρο.

Αιχμάλωτοι στις φυλακές των Αδάνων

“ Εβλεπες μόνο ένα κομμάτι ουρανό ”

Στην Αμάσεια, περιγράφει τους θαλάμους γεμάτους κόσμο και μια εσωτερική αυλή με τείχος γύρω γύρω. «Εβλεπες μόνο ένα κομμάτι ουρανό», λέει, «και σκεφτόσουν γιατί να μην είμαι πουλί να πετάξω». Εγώ, καθισμένη στην καρέκλα του σχολικού εργαστηρίου, κοίταξα από το παράθυρο τον δικό μου ουρανό. Ελεύθερο, ανοιχτό. Και ένιωσα πόσο δεδομένα θεωρούμε όσα κάποιοι στερήθηκαν.

Η αφήγηση του Βάσου Χρίστου, Προέδρου Συνδέσμου Αιχμαλώτων, με μεταφέρει στη μέρα της επιστροφής. Περιγράφει τον δρόμο από το Λήδρα Πάλας μέχρι την Ξενοδοχειακή Σχολή γεμάτο κόσμο. Μάνες και σύζυγοι αγνοουμένων κρατούσαν φωτογραφίες. Η φωνή του σπάει όταν λέει: «Ποιος ήμουν εγώ που θα τους έδινα την είδηση;» Καθώς τον ακούω, νιώθω πως η τραγωδία δεν τελείωσε με την απελευθέρωση.

Οι βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις, πέρα από αρχαιακό υλικό είναι και ζωντανές μαρτυρίες. Ως μαθήτρια της σημερινής γενιάς, νιώθω ευθύνη. Να ακούσω προσεκτικά. Να μεταφέρω τις ιστορίες τους με σεβασμό. Και κυρίως, να μην αφήσω τη μνήμη να σιωπήσει.

Πρότυπο βγαλμένο από την Ιστορία

ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ3.1

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με την αδελφή του Ήρωα
κ. Μαρούλα Παλληκαρίδη Βρυωνίδου

“ Την Ελλάδα αγαπώ αλλά κι' εσένα
με έναν έρωτα μεγάλο αληθινό... ”

Η συνάντηση με την κυρία Μαρούλα Παλληκαρίδη Βρυωνίδου ήταν μέρος της προσπάθειάς μας να μάθουμε περισσότερα για έναν ήρωα, για ένα πρόσωπο-πρότυπο βγαλμένο από την ιστορία. Έναν άνθρωπο που δεν είναι μόνο κομμάτι της ιστορίας, αλλά που είναι ο ίδιος η ιστορία μας. Μας υποδέχτηκε στο σπίτι της με μια γλυκύτητα που μόνο οι άνθρωποι που κουβαλούν βαθιά μέσα τους την ιστορία μπορούν να έχουν. Με βουρκωμένα μάτια και φωνή που άλλοτε έσπαζε κι άλλοτε δυνάμωνε από περηφάνια, μας μίλησε για τον αδελφό της, τον ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη, και για τα γεγονότα που οδήγησαν στη θυσία του.

«Ο Ευαγόρας ήταν πολύ αγαπητός από πολύ μικρός», θυμάται. Στην αυλή του σπιτιού τους στην Τσάδα, έπαιζε με όλα τα παιδιά του χωριού. Ήταν ο φυσικός τους αρχηγός, όχι γιατί το επιδίωκε, αλλά γιατί τον ακολουθούσαν αυθόρμητα. Έφτιαχνε χαρταετούς με τα λιγοστά μέσα της εποχής, διάβαζε πολύ και ξεχώριζε για τον ήπιο χαρακτήρα και την αποφασιστικότητά του. Από την πέμπτη τάξη του δημοτικού άρχισε να γράφει ποιήματα. Ένας δάσκαλος στο χωριό είχε δημιουργήσει μια μικρή, χειρόγραφη εφημερίδα. Εκεί πρωτοφάνηκε το ταλέντο του στον λόγο. Ήταν ένα παιδί χαμηλών τόνων, μα με φλόγα μέσα του.

Το 1953, με αφορμή τη στέψη της βασίλισσας της Αγγλίας, η ένταση στην Κύπρο φούντωσε. Η παραχώρηση του Ιακώβειου Γυμναστηρίου στους Άγγλους για τους εορτασμούς εξόργισε μαθητές και πολίτες. Οι Άγγλοι ύψωσαν τη σημαία τους στα προπύλαια. Το απόγευμα της παραμονής της στέψης, μαθητές από όλα τα σχολεία της Πάφου και πλήθος πολιτών συγκεντρώθηκαν για να διαμαρτυρηθούν. Ο Ευαγόρας, αθλητής και τολμηρός, σκαρφάλωσε και κατέβασε την αγγλική σημαία.

Ακολούθησαν συλλήψεις. Η οικογένεια περίμενε με αγωνία. Ήταν σχεδόν έντεκα το βράδυ όταν τον είδαν να επιστρέφει. Τον αγκάλιασαν ανακουφισμένοι, όμως εκείνος ήταν βαθιά ταραγμένος. Ξάπλωσε στο κρεβάτι του, με το κεφάλι ακουμπισμένο στο χέρι. Ο πατέρας τον συμβούλευε για ώρα. Όταν τελείωσε, ο Ευαγόρας σηκώθηκε, χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι και φώναξε με δάκρυα στα μάτια: «Τι γυρεύει αυτή εδώ μέσα;» Εννοούσε την αγγλική αυτοκρατορία. Ήταν η πρώτη και τελευταία φορά που η αδελφή του τον είδε τόσο οργισμένο.

Με την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ την 1η Απριλίου 1955, οι εκρήξεις συγκλόνισαν το νησί. Ο Ευαγόρας δεν βρισκόταν στο σπίτι εκείνο το βράδυ. Λίγο αργότερα κατηγορήθηκε για συμμετοχή σε «οχλαγωγία» κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων υπέρ των συλληφθέντων του πλοίου «Άγιος Γεώργιος». Η δίκη του ορίστηκε για τις 6 Δεκεμβρίου 1955. Την προηγούμενη, ανακοίνωσε στον πατέρα του την απόφασή του: δεν θα παρουσιαζόταν στο δικαστήριο. «Έχω πάρει την απόφασή μου να βγω αντάρτης στο βουνό», του είπε. Δεν ζήτησε άδεια. Ανακοίνωσε την επιλογή του. Ο πατέρας, γνωρίζοντας τον χαρακτήρα του γιου του, του έδωσε την ευχή του. Στην αυλόπορτα γύρισε, σήκωσε το χέρι για έναν τελευταίο χαιρετισμό και έφυγε. Δεν θα την περνούσε ποτέ ξανά. Πέρασε από την εκκλησία να χαιρετίσει τη μητέρα του και από το σχολείο του, όπου άφησε το συγκλονιστικό αποχαιρετιστήριο γράμμα: «Παλιοί συμμαθηταί, σήμερα κάποιος λείπει ανάμεσά σας...».

Ευαγόρας Παλληκαρίδης

Έμεινε στο βουνό έναν χρόνο και δεκατρείς ημέρες. Η σύλληψή του έγινε στις 18 Δεκεμβρίου, μέσα στον χειμώνα. Άλλαζαν κρησφύγετο όταν ξαφνικά άναψαν προβολείς μπροστά τους. Άγγλοι στρατιώτες τούς περίμεναν στη στροφή του δρόμου. Οι συναγωνιστές του έτρεξαν και σώθηκαν. Ο Ευαγόρας έμεινε. Κρατούσε ένα γρασαρισμένο, μη συναρμολογημένο όπλο, άχρηστο εκείνη τη στιγμή. Θα μπορούσε να διαφύγει. Ήταν αθλητής. Όμως ίσως δεν ήθελε να δεχτεί σφαίρες στην πλάτη. Ήθελε, αν έπεφτε, να πέσει πολεμώντας.

Μεταφέρθηκε στο στρατόπεδο της Λίμνης, κοντά στην Πόλη Χρυσοχούς, όπου βασανίστηκε σκληρά. Ο πατέρας του προσπαθούσε καθημερινά να εξασφαλίσει άδεια επίσκεψης. Ο Άγγλος διευθυντής των φυλακών τού πρότεινε να δει τον γιο του με αντάλλαγμα να τον πείσει να προδώσει τους συναγωνιστές του. Η απάντηση του πατέρα ήταν αφοπλιστική: «Υπό τοιαύτας συνθήκας αρνούμαι». Και η μητέρα συμπλήρωσε: «Δεν γέννησα παιδί για να το πουν προδότη». Αργότερα μεταφέρθηκε σε άλλο στρατόπεδο, στο Δασούι, κοντά στην Πάφο. Όταν η οικογένεια τον είδε, δεν μπορούσε να κοιτάξει στο φως. «Όλο το βράδυ μου έχουν προβολείς αναμμένους», εξήγησε. Τελικά οδηγήθηκε στις Κεντρικές Φυλακές Λευκωσίας.

Στις 25 Φεβρουαρίου 1957, στο δικαστήριο της Λευκωσίας, καταδικάστηκε σε θάνατο. Παραδέχτηκε ότι ήταν αντάρτης και δήλωσε: «Πολεμούσα για την ελευθερία της πατρίδας μου. Τίποτε άλλο». Ήταν μόλις 18 ετών.

Στην τελευταία επίσκεψη, στα κελιά των μελλοθανάτων, η οικογένεια στάθηκε έξω από το συρματοπλέγμα. Δεν τους επέτρεψαν να μπουν. Άγγιξαν τα χέρια τους μέσα από το πυκνό σύρμα και είπαν ένα απλό «γεια σου». Ένα «γεια» που έμοιαζε αβάσταχτο. Τι να πεις σε ένα παιδί που στέκεται λίγα βήματα από την αγχόνη; Η αδελφή του τού μετέφερε τους χαιρετισμούς δημοσιογράφων που ζητούσαν δυο λόγια. Εκείνος απάντησε: «Να τους δώσετε τα χαιρετίσματά μου και εύχομαι να είμαι ο τελευταίος». Και πράγματι, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης ήταν ο τελευταίος που απαγχονίστηκε από τους Άγγλους στην Κύπρο.

Η κυρία Μαρούλα σταματά για λίγο. Τα μάτια της βουρκώνουν ξανά, όχι μόνο από τη θλίψη, αλλά και από υπερηφάνεια. «Πόση πίστη και πόση δύναμη ψυχής είχαν αυτά τα παιδιά», ψιθυρίζει. Στο σπίτι της, ο χρόνος μοιάζει να έχει σταματήσει σε εκείνη την αυλόπορτα, στο τελευταίο σήκωμα του χεριού.

Για εμάς τους νέους, η γνωριμία με τη ζωή και τη θυσία του ήρωα Ευαγόρα Παλληκαρίδη αποτελεί φωτεινό πρότυπο και πηγή βαθιάς έμπνευσης. Κάθε φορά που ερχόμαστε σε επαφή με την ιστορία του, είναι σαν να κοινωνούμε λίγο από το φως του. Ένα φως που φωτίζει τις αξίες της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας και της ανιδιοτελούς προσφοράς και μας καλεί να τις κρατούμε ζωντανές στη δική μας ζωή.

Μαρία Μάρκου

Δύναμη ψυχής, πρότυπο ζωής...

ΜΟΥΡΑΤ ΤΑΣΚΙΝ, Γ3.1

Η παραολυμπιονίκης Μαρία Μάρκου είναι μια προσωπικότητα που ξεχωρίζει για το φως, το πείσμα και τη βαθιά πίστη της στη ζωή. Η συνάντησή μας μαζί της έγινε στο πλαίσιο της προσπάθειάς μας να γνωρίσουμε από κοντά ανθρώπους που αποτελούν σύγχρονα πρότυπα για τους νέους. Σε μια εφ' όλης της ύλης συνέντευξη, μας μίλησε για την πορεία της στον αθλητισμό, τις δυσκολίες που αντιμετώπισε, τις μεγάλες στιγμές που έζησε, αλλά και για το μήνυμα που θέλει να στείλει στη νέα γενιά μέσα από τη δική της διαδρομή.

«Πάνω απ' όλα είμαι ένας άνθρωπος που αγαπά τη ζωή»

Πολλοί τη γνωρίζουν με το ψευδώνυμο «Πικκούα». Όπως μας εξηγεί, προέρχεται από τη λέξη «πίκκα», δηλαδή πείσμα, πάθος, αποφασιστικότητα. «Έτσι με χαρακτηρίζουν όσοι με γνωρίζουν. Για μένα δεν υπάρχει το “δεν μπορώ”. Υπάρχει μόνο προσπάθεια. Κι αν δεν τα καταφέρω με την πρώτη, πεισμώνω ακόμη περισσότερο». Το 2009, σε ηλικία μόλις 16 ετών, ένα τροχαίο ατύχημα άλλαξε ριζικά τη ζωή της. Από τότε κινείται με αναπηρικό αμαξίδιο. «Η ψυχή μου όμως παρέμεινε όρθια», τονίζει. «Έμαθα πως οι πραγματικοί περιορισμοί δεν βρίσκονται στο σώμα, αλλά στο μυαλό. Η ζωή δεν σταματά όταν αλλάζουν οι συνθήκες, απλώς ξεκινά ξανά, με διαφορετικό τρόπο».

Σήμερα, η Μαρία μετρά 12 καταρρίψεις Εθνικού Ρεκόρ Κύπρου στην άρση βαρών, δέκα συνεχόμενους τίτλους Εθνικής Πρωταθλήτριας, καθώς και συμμετοχές σε δύο Παραολυμπιάδες: 7η θέση στους Θερινούς Παραολυμπιακούς Αγώνες το 2020 και 9η θέση στους Θερινούς Παραολυμπιακούς Αγώνες το 2024. Στο Παρίσι, μάλιστα, επιλέχθηκε ως Σημαιοφόρος της Κυπριακής Αποστολής στην τελετή λήξης. Παράλληλα, είναι μέλος της Παγκόσμιας Επιτροπής Αθλητών της World Para Powerlifting, ενώ έχει τιμηθεί επανειλημμένα από την Ένωση Αθλητικών Συντακτών Κύπρου ως Παρα-Αθλήτρια της Χρονιάς.

Ρωτώντας τη για το πρώτο μεγάλο αθλητικό της επίτευγμα, η απάντηση έρχεται με συγκίνηση. «Το πρώτο μεγάλο ορόσημο ήταν όταν κατέρριψα το πρώτο μου Εθνικό Ρεκόρ. Ήταν η απόδειξη ότι μπορούσα να ξαναχτίσω τη ζωή μου από την αρχή».

Λίγο αργότερα, ήρθε η πρώτη της διεθνής συμμετοχή και η 4η θέση σε Παγκόσμιο Κύπελλο. «Όταν άναψαν τα λευκά φώτα για έγκυρη προσπάθεια, ένιωσα ότι όλος ο πόνος και οι ώρες προπόνησης άρχισαν να παίρνουν μορφή. Εκεί κατάλαβα πως μπορώ να σταθώ ισάξια ανάμεσα στις κορυφαίες αθλήτριες του κόσμου». Αυτές οι στιγμές, όπως λέει, ήταν η σπίθα που άναψε μέσα της τη φλόγα του πρωταθλητισμού.

Οι δυσκολίες: «Δεν με σταμάτησαν, με έχτισαν»

Η πορεία προς την κορυφή δεν ήταν εύκολη. «Αντιμέτωπα σωματικές, ψυχολογικές και κοινωνικές δυσκολίες. Για εμάς τους αθλητές με αναπηρία υπάρχουν συχνά επιπλέον εμπόδια: έλλειψη υποδομών, περιορισμένοι πόροι, στερεότυπα». Η πιο δύσκολη περίοδος ήταν αμέσως μετά το ατύχημα. «Έπρεπε να ξαναβρώ τον εαυτό μου. Να ξαναχτίσω την αυτοπεποίθησή μου. Ο αθλητισμός έγινε το μέσο που με βοήθησε να σταθώ ξανά όρθια, έστω κι αν το σώμα μου ήταν καθιστό». Στον πρωταθλητισμό, οι δυσκολίες συνεχίζονται: τραυματισμοί, εξάντληση, πίεση. «Υπήρχαν μέρες που έπρεπε να παλέψω όχι μόνο με τα κιλά στον πάγκο, αλλά και με το βάρος των προσδοκιών. Όμως αυτές οι στιγμές με διαμόρφωσαν περισσότερο από οποιοδήποτε μετάλλιο».

Η προετοιμασία: «Ξεκινά από το μυαλό και ολοκληρώνεται στην ψυχή»

Η προετοιμασία για αγώνες υψηλού επιπέδου, όπως εξηγεί, δεν είναι μόνο θέμα φυσικής κατάστασης. «Ακολουθώ αυστηρό πρόγραμμα προπόνησης, με έμφαση στη δύναμη, τη σταθερότητα και την τεχνική. Δίνω μεγάλη σημασία στην αποκατάσταση, στη διατροφή και στον ύπνο. Χωρίς αυτά δεν μπορείς να φτάσεις ψηλά». Όμως η ψυχολογική προετοιμασία είναι εξίσου κρίσιμη. «Μαθαίνω να διαχειρίζομαι την πίεση, να ελέγχω το άγχος και να οραματίζομαι την επιτυχία. Προετοιμάζω το μυαλό μου να μείνει καθαρό ακόμη και στις πιο απαιτητικές στιγμές». Πριν από κάθε μεγάλη διοργάνωση φροντίζει να έχει κοντά της την οικογένεια και την ομάδα της. «Στους αγώνες υψηλού επιπέδου δεν κερδίζει μόνο ο πιο δυνατός. Κερδίζει αυτός που είναι πιο έτοιμος στο σώμα, στο μυαλό και στην ψυχή».

Μην αφήσετε κανέναν να σας περιορίσει. Τα όνειρα δεν έχουν μέγεθος, έχουν κατεύθυνση κι αυτή τη δίνετε εσείς.

«Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες είναι η απόλυτη δικαίωση»

Μιλώντας για τη συμμετοχή της στους Παραολυμπιακούς Αγώνες, η φωνή της αποκτά ιδιαίτερη συγκίνηση. «Είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια αθλητική διάκριση. Είναι η απόλυτη δικαίωση μιας πορείας γεμάτης προσπάθειας και όνειρα. Όταν βρέθηκα εκεί, πάνω στον πάγκο, ένιωσα ότι το παιδικό μου όνειρο έγινε πραγματικότητα». Κάθε κιλό που σήκωνε, όπως λέει, ήταν σαν να σήκωνε την ιστορία της, τη χώρα της, όλους τους ανθρώπους που παλεύουν καθημερινά. «Είναι τιμή, ευθύνη και περηφάνια μαζί».

Έμπνευση και πρότυπα

Δεν αναφέρει ένα συγκεκριμένο πρότυπο. «Με ενέπνευσαν οι ιστορίες δύναμης γύρω μου. Άνθρωποι που δεν τα παρατούν. Αν πρέπει να μιλήσω για πρότυπο, θα πω ότι είναι η ίδια μου η πορεία. Η προσπάθεια να ξανασταθώ δυνατή». Θέλει κάθε μέρα η ίδια να γίνεται το πρότυπο που θα χρειαστεί ένα παιδί που ξεκινά τώρα τη δική του διαδρομή.

Το μήνυμα προς τους νέους

Το μήνυμά της προς τους νέους ανθρώπους με αναπηρία είναι ξεκάθαρο: «Μην αφήσετε κανέναν, ούτε τον εαυτό σας, να σας πει ότι δεν μπορείτε. Η αναπηρία δεν είναι εμπόδιο, είναι μια διαφορετική αφετηρία. Αυτό που μετράει είναι το πού θέλεις να φτάσεις». Ο αθλητισμός, όπως λέει, μπορεί να χαρίσει δύναμη, αυτοπεποίθηση και ελευθερία. «Μην συγκρίνεις τον εαυτό σου με κανέναν. Το μόνο που χρειάζεται είναι να είσαι καλύτερος από τον χθεσινό σου εαυτό».

Κλείνοντας τη συνέντευξη, αφήνει ένα μήνυμα που συνοψίζει όλη της τη φιλοσοφία: «Μην αφήσετε κανέναν να σας περιορίσει. Τα όνειρα δεν έχουν μέγεθος, έχουν κατεύθυνση κι αυτή τη δίνετε εσείς. Να τολμάτε να ονειρεύεστε, να πέφτετε και να ξανασηκώνεστε. Όταν η ψυχή είναι δυνατή και η καρδιά γεμάτη όνειρα, τίποτα δεν είναι αδύνατο».

Από την επίσκεψη της Μαρίας Μάρκου στο σχολείο μας.

Τριτογράμμα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ευριπίδου Ιωάννα, Γ1.2
Θεοφάνους Σταυρήλια, Γ1.2
Μανδρή Σοφία, Γ1.2
Ακριβός Γρηγόριος, Γ3.1
Αναστασίου Ανδρέας, Γ3.1
Ανδρέου Δωροθέα, Γ3.1
Δημητρίου Τροοδία Μαρία, Γ3.1
Ευριπίδου Έλενα, Γ3.1
Ζυγούλης Βασίλειος, Γ3.1
Κωνσταντίνου Ειρήνη, Γ3.1
Κωνσταντίνου Ευανθία, Γ3.1
Μιχαήλ Ελίνα, Γ3.1
Μόρφης Μαρίνος, Γ3.1
Νικολάου Κωνσταντίνος, Γ3.1
Παπαδοπούλου Πηνελόπη, Γ3.1
Ράιαν Μάικολ Κρίστοφερ, Γ3.1
Σολωμού Άντρεα, Γ3.1
Σοφοκλέους Μάριος, Γ3.1
Τασκίν Μουράτ, Γ3.1
Φιλίππου Δημήτρης, Γ3.1
Φυλακτή Άλκηστη, Γ3.1
Χαραλάμπους Χρίστος, Γ3.1
Κυριακίδου Χριστιάνα, Γ6.1
Παρίσης Κωνσταντίνος, Γ6.1 (σχέδιο)

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ

Μαρία Χατζημιχαήλ, Φιλόλογος

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

Ηρακλής Κυριάκου, Β.Δ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Κωνσταντία Κιννή Μαλά

Αξιοποιήθηκαν φωτογραφίες από:

Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο Λεμεσού
Αρχείο ερευνητή Οδυσσέα Χρίστου (1974 Μαρτυρίες και Τεκμήρια)
Αρχείο Συνδέσμου Ασυνόδευτων Φιλοξενηθέντων Παιδιών στην Ελλάδα
Αρχείο Μαργαρίτας Χριστοφόρου
Αρχείο Μαρούλας Παλληκαρίδη Βρυωνίδου
Αρχείο Μαρίας Μάρκου
Pexels, pixabay free photos
Infographics που δημιουργήθηκαν με τη βοήθεια TN

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ
2025-2026